

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 17.

Lördagen den 11 mars.

Kl. 7 e. m.

Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

§ 1.

Till kammarens afgörande förelåg till en början statsutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag i syfte af statens öfvertagande utaf städernas utgifter för rättskipning, kronouppbörd och exekutionsväsen m. m.

*Ang. statens
öfvertagande
utaf städernas
utgifter för
rättskipning
m. m.*

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att en inom Andra Kammaren af herr *Chr. Bülow* i ämnet väckt motion, n:o 26, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Bülow: Då jag och flera andra stadsrepresentanter gerna varit med om att befria jorden från de orättvisa bördor, som under århundraden hvilat på densamma, för att utjemna de olika beskattningsförhållandena mellan stad och land, så har jag föreställt mig, att landets representanter icke heller skulle vara ovilliga mot ett försök att äfven nu utjemna sådana förhållanden, som numera hårdare trycka i städerna än på landet. Mot förväntan har emellertid utskottet afstyrkt motionen utan att anföra några synnerliga skäl för sin åtgärd. Utskottet anför att 1883 års skatte-regleringskomité föreslog delvis hvad i min motion föreslagits, men att denna komité gjorde detta vilkorligt, d. v. s. att ifrån städerna skulle då tagas tolagsmedlen. Men om herrarne sjelfva vilja se igenom denna komités utlåtande, så föreslog komitén i hufvudsak just hvad jag föreslagit och nämnde tolagsmedlen endast som en särskild bisak, om jag så får säga. Frågan om tolagsmedlen kan icke blifva en fråga af någon större betydelse för städerna, då det icke är alla städerna, som åtnjuta tolag, utan — det vill jag till och med påstå — det endast är några få städer, som erhålla tolag i någon större betydighet. Dessa städer kunna vara mycket godt belåtna med ställ-

*Ang. statens
öfvertagande
utaf städernas
utgifter för
rättskipning
m. m.*
(Forts.)

ningar och förhållanden, såsom de nu äro. Men de städer, som icke hafva dessa inkomster och icke få några inkomster af tolag, äro illa ställda med den förändring, som urtima Riksdagen i fjol beslöt.

Utskottet säger, att städerna hafva fördelar genom kronoegendomar. Ja, skulle man gå in på eganderättsförhållandena härvidlag, så skulle man komma in i ett oändligt virrvarr af egendomsförhållanden. Ty hafva städerna fått kronoegendomar — och det är icke alla städer som fått, utan det är en hel mängd, som icke alls fått sådana — så har landsbygden sina häradsallmänningar och sockenallmänningar, som bestämdt kunna svara emot städernas fördelar på detta område. Som sagdt är, på egendomsförhållandena är jag öfvertygad att man icke vill inlåta sig. Det är väl bekant, att man under Gustaf Vasas tid dref den satsen, att all jorden tillhörde kronan, och att det härom fördes en strid, som pågick ett århundrade, till dess att det slutligen stannade vid, att den odlade jorden förklarades vara bondens jord. Sedan blef det bestämdt, att med den odlade jorden äfven skulle följa impedimenta, och så kom äfven den ouppodlade jorden i bondens ego.

Man har vidare sagt, att bränvinsmedlen skulle vara tillräckliga för städerna. Bränvinsmedlen äro lemnade för ordningens upprätthållande, och den större delen af bränvinpenningarne torde gå åt till polisväsendet. I flere af våra städer är åtminstone behållningen ej synnerligen stor. Och hvad de särskilda utskylderna i stad och land beträffar, så betala städerna till den allmänna bevillningen här i landet nära $\frac{2}{3}$, när landsbygden betalar ungefärligen $\frac{1}{3}$. Men i afseende på fördelningen af dessa bevillningsafgifter eller inkomster, som staten har af bevillningen, har landsorten under 1 år erhållit 11,2 procent, då städerna endast erhållit 2,1 procent. Så t. ex. får landsbygden statsanslag till landtbruksinstitut, landtmannaskolor, geologiska undersökningar, vägförbättringar m. m. Senast har Riksdagen för nästa år beviljat till vägförbättringar en summa om icke mindre än 800,000 kronor. Landsorten har till brobyggnader ett årligt anslag på 150,000 kronor, till undervisningsanstalter för jordbruket 190,000 samt till särskildt polisstyrka på landet 65,000 kronor o. s. v. Skulle det nu verkligen, enligt utskottets uttalande, förhålla sig så, att landets representanter endast vilja vara med om utjemningar, så länge det gäller landsorten, men icke alls vilja vara med derom, när det gäller städerna? Jag har dock icke begärt att städerna skulle i något hänseende ställas mer gynnsamt än landsbygden. Jag har icke begärt något annat än en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran att man måtte genom Kongl. Maj:t få utrönt, huru skilnaden nu ställer sig mellan stad och land. Jag föreställer mig, att en så ringa begäran icke skulle af denna kammare — efter de nya förhållanden, hvori vi nu kommit — kunna tillbakavisas. Jag vet icke något annat sätt att gå till väga än det jag nu föreslagit. Vill man icke gå den vägen, skola vi då stanna nu, sedan landet erhållit sin skattejemkning, och skola vi alldeles icke tänka på att

fortgå på den väg, som »urtimau» slog in på, nemligen att utjemna orättvisor? Herr talman! Jag anhåller om bifall till motionen och afslag å utskottets utlåtande.

*Ang. statens
öfvertagande
utaf städernas
utgifter för
rättskipning
m. m.*

(Forts.)

Herr Andersson i Högkil: Jag tycker verkligen att statsutskottet anfört fullt giltiga skäl för sin hemställan. Motionären åter tyckes hysa en motsatt åsigt, och då det till äfventyrs är en eller annan af kammarens öfriga ledamöter, som delar denna hans åsigt, skall jag be att till hvad utskottet anfört få lägga ytterligare några ord.

Motionären påstår i sin motion, att städerna sakna hvarje skytt af rättvisa i den beskattning, som bör vara lika mellan stad och land. Jag tror icke att detta påstående håller profvet inför någon partisk domare. Skatteregleringskomitén, som motionären så ofta, ehuru under olika benämningar, citerat, ådagalade att stapelstädernas tolagsersättning redan då, eller år 1882, räckt till att betäcka samtliga dessa städers utgifter för statsändamål och deröfver lemnade ett öfverskott af 120,000 kronor. Enligt en uppgift för år 1890 skulle tolagsersättningen för det året hafva uppgått till 2,358,000 kronor, och städernas andelar i bränvinsförsäljningsafgifterna utgjorde samma år 3,798,000 kronor. Motionären anför såsom exempel städerna Malmö och Lund. Beträffande Malmö har skatteregleringskomitén visat, att stadens tolagsersättning icke blott räcker till för betäckande af stadens utgifter för statsändamål, utan till och med lemnar ett öfverskott af 18,000 kronor. Samma stads andel i bränvinsförsäljningsmedlen utgjorde år 1890 111,000 kronor. Hvad vidare Lund angår, erhåller visserligen denna stad ingen tolagsersättning, men deremot en andel i bränvinsförsäljningsmedlen, som år 1890 uppgick till mellan 40,000 och 50,000 kronor. Dessutom har denna stad donationsjord, som i början af 1880-talet taxerades till 717,000 kronor. Kan man under sådana förhållanden påstå, att städerna »sakna hvarje skytt af rättvisa i den beskattning, som skulle vara lika för stad och land?» Jag för min del tror det icke. Om en utredning af städernas skatteförhållanden och möjligtvis en derpå grundad vidräkning skall ega rum, bör den vara icke — såsom motionären föreslagit — ensidig, utan fullständig, och jag är öfvertygad om att resultatet då skulle blifva ett helt annat än hvad motionären tyckes föreställa sig. Jag hör emellertid icke till dem, som vilja anställa en sådan vare sig utredning eller vidräkning, och derom föreligger nu icke heller något förslag. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lasse Jönsson: Jag är förekommen af den föregående talaren och kan därför inskränka mig till att yttra några få ord. Jag var inom utskottet af den mening, att motionären hade full befogenhet att föreslå en utredning i förevarande ämne, och det är alldeles klart, att en sådan utredning bör komma till stånd, ju förr

Ang. statens
öfvertagande
af städernas
utgifter för
rättskipning
m. m.

(Forts.)

dess hellre. Ty det är icke nog med att en sådan utredning förefinnes, utan den skall äfven bringas till tillämpning; och för att få denna utredning grundad på så säkra uppgifter, att den verkligen kan tillämpas, dertill fordras många år. Det är således alldeles icke för tidigt som denna fråga blifvit väckt. Jag skulle också på det allra lifligaste tillstyrkt en åtgärd i motionens syfte, om blott motionären icke hade, såsom den föregående talaren påpekat, inskränkt denna sin önskan till vissa delar. Och vi hade i statsutskottet icke den motionsrätt, att vi kunde gå längre än motionären föreslagit. Det var just detta, som hindrade statsutskottet att tillstyrka en dylik skrifvelse.

Det är mig mer än någon annan motbjudande att tala om striden mellan stad och land. Det skulle vara önskligt, om den dag vore nära, då detta framtvingade talesätt alldeles hade försvunnit och inga sådana strider mellan stad och land behöfde förekomma. Men detta kan icke ske, förrän en utredning öfver skatteförhållandena kommit till stånd och förrän de ojemnheter, som härvidlag förekomma inom statsförvaltningens olika grenar, blifvit fullständigt undanröjda. Såsom den föregående talaren nämnde, äro förhållandena högst olika hvad de särskilda städerna beträffar. Vissa städer hafva stor tolagsersättning, andra deremot alldeles ingen. Det finnes till och med sex stapelstäder, som icke hafva någon tolagsersättning, nemligen Lidköping, Ronneby, Skellefteå, Upsala, Vadstena och Vesterås. Dessa städer få ju fullgöra sina skyldigheter, de lika väl som andra städer, utan att från statens sida åtnjuta något direkt understöd. Jag sade *direkt*, ty — motionären må förneka det eller icke — så är tolagen ett direkt understöd, som utgår ur tullmedlen. Före år 1723 hade städerna skyldighet att redovisa för den tolag, som ingick till desamma, men då adeln och presteståndet år 1723 erhöilo sina privilegier fastställda, befriades städerna från skyldigheten att vidare redovisa för dessa tolagsmedel. Efter denna tid har en hel del förändringar i fråga om tolagen vid åtskilliga tillfällen vidtagits ända till år 1857, då tolagsmedlen indrogos och i stället en tolagsersättning lemnades städerna. Denna bestämdes till 5 procent medeltalet af under de närmast föregående åren till hvarje stad influtna tolagsinkomster, med tillägg deraf, att i händelse tullinkomsterna af stadens rörelse stege öfver den till grund för beräkningen lagda siffran, skulle tolagsersättningen ökas med 5 procent af överskottet och i händelse tullinkomsterna minskades, skulle åter afdrag inträda. Detta har gjort, att tolagsersättningen till städerna årligen förändras. Skatteregleringskomitén, som var samlad år 1883, uppgifver de summor, som de särskilda städerna då hade i tolagsersättning. Ser man emellertid nu efter i kommerskollegii senaste berättelse, finner man icke minsta likhet med uppgifterna från år 1883. Så t. ex. finnas städer, som då icke hade mer än 8,000 kronor i tolagsersättning, under det att nu denna uppgår till 50—60,000 kronor. Här förefinns så många olikheter, att en utredning äfven

från denna synpunkt sedt vore synnerligen erforderlig. Om således motionären en annan gång framlägger ett förslag i frågan, skall jag med största nöje understödja hans sträfvanden, endast han bygger det så allmänt, att en fullständig utredning kan ske i fråga om förhållandena mellan stad och land, icke så att städerna derigenom skulle på något sätt förtryckas utan på det att man må kunna utjemna de olikheter, som här förefinnas, och hvilka framtvingit den ovilja, som nu råder mellan invånarne i stad och på land. För närvarande har jag emellertid intet annat yrkande att göra än om bifall till statsutskottets förslag.

*Ang. statens
öfvertagande
utaf städernas
utgifter för
rättsskipning
m. m.*

(Forts.)

Herr Bülow: I det yttrande, herr Andersson i Högkil nyss hade, rörde han sig synnerligen ogeneradt. Är det på det sättet herrar landsrepresentanter i statsutskottet skola mottaga förslag från stadsrepresentanterna, är det sannerligen icke mycket att hoppas. Han talade ogeneradt om tolagsmedlen, trots det att han, som jag hoppas, vet, att det är högst få städer, som hafva dessa. Om dem, som icke hafva sådana, yttrade han ej ett ord. Hvad beträffar hans värdering af jordarne, så har en ny fördel tillfallit landsorten i sockerbetsaffären, hvilken kan värderas till 3 millioner kronor.

Hvad beträffar herr Lasse Jönssons i Sandby yttrande, att jag borde mera hafva detaljerat mitt förslag, mera sett saken från båda parternas synpunkt, så inser jag ej behovet deraf, då jag blott begärt en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få utredd den skillnad, som nu förefinnes mellan stad och land i beskattningshänseende.

Herr Ola Bosson Olsson: Det är ganska ogera jag uppträder i denna fråga, helst jag alltid varit vän af sträfvande att få till stånd enhet mellan stad och land. Men då nu ett förslag i detta hänseende blifvit väckt, kan jag ej underlåta att uttala min mening.

I hufvudsak ansluter jag mig till de två föregående talare, som hade ordet näst efter motionären. Men jag vill derjemte för egen del tillägga några ord. Om man skulle vilja förbise de fördelar, som städerna hafva genom tolagsersättningsmedlen och bränvinsutskänkningsmedlen *med mera* — jag vågar tillägga det — så skall jag be att få påpeka en annan omständighet. Skall det vara fråga om en utjemning af skatterna öfver hela landet, så bör äfven tagas med i räkningen den af skatteregleringskomitéu till — i rundt tal — 8 millioner kronor beräknade vägunderhållningsskyldigheten. Ehuru denna gäller ett allmännyttigt ändamål, hvilat den dock hufvudsakligen på landsbygden. I likhet med herr Lasse Jönsson skulle jag gerna vara med om en dylik utjemning, blott den komme att hvila på rättvisa grunder, så att å ena sidan tolagsersättnings- och bränvinsutskänkningsmedlen indroges och städerna deremot måste deltaga i den allmänna vägunderhållningsskyldigheten, men ock å andra sidan — jag skyndar att tillägga det — landbefolkningen blefve skyldig

*Ang. statens
öfvertagande
utaf städernas
utgifter för
rättskipning
m. m.*

att deltaga i utgifterna för rådhusrätt, polisväsen m. m. Som sagdt, jag skulle ej hafva något häremot. Men — jag upprepar det — för mig står alldeles klart, att städerna äfven skulle få dela *väg-hållningsskyldigheten*.

För närvarande har jag intet vidare att tillägga i denna fråga.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Jag skall anhålla att till de skäl, som anförts för bifall till utskottets förslag, få tillägga ännu ett som för mig har varit af ganska stor betydelse. Jag syftar på det förhållande, att någon önskan att få till stånd en utredning i det syfte motionären angifvit icke i allmänhet försports från städernas representanter. Som herrarne veta, var vid den tid, då de stora skattefrågorna löstes, den uppfattningen allmän, att städerna derigenom åtogo sig betydligt större bördor. Då synes grunnlagenheten fordra, att vi icke gå vidare på detta område, förrän en allmän önskan från städerna gifvit sig tillkänna. Skulle de vilja hafva denna fråga utredd, är det klart att vi från landsbygden skulle vinna derpå, ty städerna skulle då förlora de förmåner, de för närvarande hafva. Men jag har ej hört en enda af städernas öfriga representanter instämma med motionären, och då synes mig, som sagdt, grunnlagenheten fordra, att vi icke på något vis sträfva att pålägga städerna ökade skatter. Jag anser sålunda, att en utredning kan med fog sättas i fråga först då, när städernas ombud mera allmänt göra gällande en önskan i den riktningen. När det sker, skall jag gerna vara med om en sådan utredning, om jag då ännu tillhör Riksdagen. Men klart är, att af en sådan utredning icke, såsom motionären ansett, kommer att framgå, att vi på landet sitta med stora förmåner och städerna ej hafva några.

För närvarande ber jag på grund af hvad jag anført få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Rydberg* instämde häruti.

Herr Persson i Mörap: Jag har väsentligen blifvit förekomen af herr vice talmannen och kan därför inskränka mig till att helt enkelt instämma i hans yttrande samt har ingen anledning att vidare upptaga kammarens tid. Blott en sak vill jag tillägga. I ett hänseende kan jag icke neka att motionären har fullkomligt rätt, och det är i sin önskan att få en större likställighet än för närvarande är fallet i fråga om städernas och landsbygdens jurisdiktion. Det är efter min uppfattning en allt för stor orimlighet, att i en liten småstad på några hundra invånare rättskipningen är betydligt bättre ordnad än på landet, med ofta mycket högre befolkning inom ett samhälle, i det att i en dylik småstad sammanträden få ofta ega rum, emot hvad förhållandet är på landet. Detta är en fråga, som motionären har ytterst litet berört; men ensamt den är af en ofantligt stor vikt. Jag kan nämna,

att jag ej varit ohågad att påyrka ett skrivelseförslag i motionens syfte — derest icke motionären baserat sitt förslag på förutsättningar, hvilka — jag kan ej neka det — förefallit mig betydligt ensidiga. För närvarande har jag intet annat att yrka än bifall till utskottets hemställan.

*Ang. statens
öfvertagande
utaf städernas
utgifter för
rättsskipning
m. m.*

(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; och efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkanden, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 2.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 kap. 1 § handelsbalken.

Ordet begärdes af motionären

herr Ekman, som yttrade: Jag skulle utan vidare kunnat yrka bifall till reservationen, hvilken tillstyrker en skrivelse till Kongl. Maj:t i motionens syfte. Men som reservanterna icke bestämdt formulerat detta skrivelseförslag och Första Kammaren för sin del redan beslutat återremittera frågan till lagutskottets behandling, skall jag, herr talman, be att få yrka återremiss af detta betänkande.

Herr Lilienberg anförde: Anledningen, hvarför jag och de öfriga af Andra Kammarens män, som reserverat sig mot detta utskottsbetänkande, icke tillstyrkt bifall till motionen, utan föreslagit en skrivelse, har varit den, att det för oss varit uppenbart, att ett bifall till motionen borde föranleda ändring i andra lagrum än 3 kap. 1 § handelsbalken, som var det enda motionären med sin framställning afsett. Det må vara ett fel, att vi, då vi föreslagit en skrivelse, icke tillika sagt, huru vi ansett densamma böra vara affattad, och jag skall därför ej motsätta mig motionärens yrkande, att betänkandet återremitteras till lagutskottet.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt återförvisa ärendet till utskottet för förnyad behandling.

§ 3.

Föredrogs vidare Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts betänkande n:o 6, angående herrar Chr. Bülow's och A. Hahn's motioner rörande fattigvårdsinspektion.

*Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.*

Punkten 1.

I motionen n:o 106 inom Andra Kammaren hade herr A. Hahn föreslagit ändring uti 8 § af gällande läkareinstruktion den

Ang. införande af fattigvårdsinspektion. 31 oktober 1890 derhän, att förste provinsialläkaren måtte åläggas att, jemte andra honom redan lemnade uppdrag, »egna tillsyn åt fattighus, fattiggårdar och arbetshus».

(Forts.)

Uti föreliggande punkt hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke till måtte någon kammarens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anförts af herrar *Hahn*, *Hedlund* och *Nordin*.

I fråga härom anförde nu:

Herr Hedlund: Utskottet och reservanterna hafva på samma sätt förstätt § 8 i gällande provinsialläkareinstruktion, om hvars ändring här är fråga. — Det är icke tu tal om, att provinsialläkaren skall vid särskildt påkommande anledning och på uppdrag af Konungens befallningshafvande besöka fattighus etc. och de andra kommunala fattigvårdsanstalterna inom sitt distrikt samt der undersöka förhållandena. Det är den tillfälliga undersökningen på förekommen anledning, som alldeles otvetydigt är honom för närvarande tillåten. Deremot har utskottet lemnat derhän, huruvida han har rätt att göra dessa kommunala fattigvårdsanstalter till föremål för regelbunden tillsyn äfvensom att år efter år, vare sig med eller utan Konungens befallningshafvandes uppdrag, upptaga sina besök derstädes i sin ordinarie resplan. Att upptaga en tillfällig rundresa är honom tillåtet, och det har heller ingen bestridt. Reservanterna hafva för sin del ansett den omnämnda, ifrågasatta rättigheten tvifvel underkastad. På grund af det sätt, hvarpå paragrafen till sist har blifvit redigerad, förefaller det oss påtagligt, att provinsialläkaren icke, vare sig med eller utan Konungens befallningshafvandes uppdrag, har rättighet att underkasta de kommunala fattigvårdsanstalterna regelbunden tillsyn och inspektion, utan att instruktionen dessförinnan blifvit af Kongl. Maj:t ändrad. I fall det nu för att bestrida en sådan tillsyn behöfves särskilda medel, måste Kongl. Maj:t hos Riksdagen anmäla, att Kongl. Maj:t vill ändra instruktionen och begära nödiga medel dertill. Är det åter så, att inga ytterligare medel behöfvas — och det kan väl hända, eftersom det ordinarie reservationsanslaget, hvarifrån dessa resemedel utan tvifvel skulle bestridas, för närvarande uppvisar åtskilligt öfverskott — synes det obestridligt, att Riksdagen med sitt beslut af år 1890 på visst sätt bundit Kongl. Maj:ts händer i detta fall. Kongl. Maj:t kan vara öfvertygad om, att sådan regelbunden tillsyn kan vara nyttig, och kan äfven hafva fått så godt som alla vederbörande myndigheters tillstyrkan i saken. Men Kongl. Maj:t kan dock komma att tveka att handla i strid mot Riksdagens uttryckligen uttalade vilja. Då förefaller det mig och mina medreservanter, att Riksdagen borde taga första steget, under den förutsättning naturligtvis att den anser ändringen tillbörlig och lämplig.

Vi för vår del anse, att den undersökning vid förekommande fall, som för närvarande eger rum, är bra ofullkomlig och bra litet

gagnelig så väl i afseende på föremålen för sjelfva fattigvården så väl som för de kommunala fattigvårdsmyndigheterna sjelfva. Det ligger i sakens natur, att om man skall hafva tillbörlig trygghet för att bestämmelser af sådan art, som är beskrifven i fattigvårdsförordningen, efterlefas, en inspektion bör finnas, som tillser att så är förhållandet. Vi hafva på likartade områden regelbundna inspektioner, och vi äro eniga om att medgifva, att utan denna inspektion skulle lagbestämmelser på dessa områden icke vara mycket värda. Jag vill påminna om skolväsendet. Huru långt skulle vi väl hafva kommit i afseende på våra skolors utveckling, i städerna och på landet, om icke der varit regelbundna inspektioner och om man endast nöjt sig med att undersöka och beifra missförhållanden, der sådana blifvit anmälda? På samma sätt med fabrikslagstiftningen. Der hafva vi ju också inspektion, och det är endast en mening derom, att dessa bestämmelser skulle utan denna till stor del stanna på papperet. Hvad skolväsendet beträffar, ligger det ju dock jemförelsevis nära till hands för föräldrar och målsmän att anmäla, om skolorna gifva dålig undervisning åt barnen eller skötas illa i öfrigt. Hvad fabrikslagstiftningen beträffar, är det också jemförelsevis lätt för arbetare, om de finna att gällande bestämmelser icke efterlefas, att anmäla detta. Men bestämmelserna om nödtorftig fattigvård — hvem gifver borgen för, att dessa iakttagas? Huru många af fattighjonen förstå sig väl på eller våga göra en anmälan, i fall de hafva något att klaga öfver? Dessa stå så skyddslösa som väl ingen af de öfriga kategorierna, som nu äro föremål för inspektion.

*Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)*

Det är ju mycket olika stäldt i olika delar af vårt land i afseende på fattigvården. Lyckligtvis finnes det talrika fall, — kanske de rent af äro de flesta — der man med stor omsorg ömmar för dessa understödstagares behof och tillser, att de blifva väl skötta och vårdade. Men man lagstiftar icke för dessa platser och för dem, som på detta eller andra områden vilja göra sin pligt, utan man lagstiftar för dem, som glömma pligten.

Vidare ber jag få påpeka, att det är föga behagligt för fattigvårdsstyrelserna sjelfva, detta system, enligt hvilket missförhållanden få uppstå, för att sedan upptäckas och beifras under stor sensation och allmän uppmärksamhet. Det är ju alldeles gifvet, att, hvad dessa kommuner vinna derpå, icke är det heder, och det händer lätt med ett sådant osundt system, att vår fattigvård råkar i sämre rykte, än den förtjenar. För att påminna om ett mycket känt exempel, torde S:t Johannes' församling utanför Norrköping, der sådana upprörande missförhållanden upptäcktes för några år sedan och föranledde en undersökning i hela den kringliggande trakten, hafva varit mera belåten med, att en regelbunden tillsyn hjälpt församlingen att hålla fattigvården i godt skick, än med att blifva omtalad på det sätt som skedde. När dessa provinsialläkare komma till de olika kommunernas fattighus och andra liknande anstalter, torde de för öfrigt ingalunda, såsom man misstänkt, uppträda såsom

Ang. införande af fattigvårdsinspektion. (Forts.) förmyndare och pålägga kommunerna betungande bördor. Nej, på detta område syndas så mycket, *mindre* af hårdhertenhet än af likgiltighet, okunnighet eller oförstånd. Der kunna råd och vänliga anvisningar, som det ingenting kostar att efterfölja, mången gång uträtta det väsentligaste.

På grund deraf tala enligt mitt förmenande många skäl för, att man nu skulle gå tillbaka från det beslut, som fattades år 1890. Herrarne må komma ihåg, att man nu lever i så att säga ett annat skede i fattigvårdshänseende än före 1890. Det är just efter sistnämnda tid, som dessa talrika fall af vanvård inom fattigväsendet blifvit upptäckta och blifvit föremål för uppmärksamhet och beifran.

I reservationen tillstyrkes i det hufvudsakliga motionärens yrkande. Det torde knappast vara nödigt att göra detta afdrag »i det hufvudsakliga», hvilket skedde med hänsyn till den kläm, hvarom vi sökte inom utskottet förena de flesta meningarna. Det skedde på den grund, att man möjligen kunde antaga, att den sålunda föreslagna inspektionen kunde komma att omfatta för mycket och utöfva för stor inskränkning på kommunernas sjelfbestämmningsrätt i afseende på fattigvården. Det är dock knappast att befara, enär denna läkarnes instruktion måste läsas i sammanhang med bestämmelserna i fattigvårdsförordningen, och denna uppdager i detta fall en gräns, som inspektionen icke kan öfverskrida. På grund deraf och enär de af motionären föreslagna ordalagen äro desamma, som ursprungligen varit insatta i utlåtandet från den komité, som utarbetade förslag till nu gällande provinsialläkareinstruktion, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionärens förslag.

Herr *Aulin* förenade sig med herr Hedlund.

Herr *Kihlberg* yttrade: Jag vill gerna gifva mitt erkännande åt den goda tanke, som ligger i motionärens förslag. Men jag kan ej erkänna lämpligheten af det förslag, han framlagt till förekommande af de missförhållanden, han i motionen påpekat. Dessa missförhållanden tror jag ej äro så väsentliga och så mångfaldiga, som han i motionen velat påvisa, om man jemför dem med det stora antal fattige i vårt land, som åtnjuta fattigunderstöd, och dessutom tager bort ur räkningen alla missförhållanden, som det ej står i fattigvårdsstyrelsernas makt att förekomma, sådana som ske utan deras vetskap och vilja.

Jag tror därför, att den inspektion han föreslår icke har så stort berättigande. Såsom skäl för detta vill jag påpeka, att just det sätt, hvarpå fattigvårdsstyrelserna äro sammansatta och det sätt, hvarpå de väljas, innebära stor trygghet för, att de skola sköta sig på ett fullt tillfredsställande sätt. Inom landskommunerna skola, såsom bekant, fattigvårdsstyrelserna bestå af minst 3, högst 11 personer, utsedda af de på kommunalstämma röstberättigade. Dessa fattigvårdsstyrelserns ledamöter äro förtroendemän, valda för 4 år i

sänder; halfva antalet afgår hvart annat år. — Om man nu vill sätta dessa fattigvårdsstyrelser och dessa kommuner under en fiskals eller flere fiskalers uppsigt, såsom här satts i fråga, hyser man enligt min tanke en oberättigad misstro till dem, som hafva dessa angelägenheter om hand. Fattigvårdsstyrelsernas uppgift är af mycket grannlaga natur, och deras göromål äro bland de mest obehagliga, som man såsom kommunal förtroendeman kan få. Det veta vi litet hvar, som haft dermed att göra. Fattigvårdsstyrelserna stå såsom förmedlande mellan två skilda intressen. Fattighjonen anse nästan alltid, att de få för litet understöd och att fattigvårdsstyrelserna äro hårdhertade emot dem. De skattskyldige åter igen anmärka ganska ofta, att fattigunderstöd utdelas för frikostigt, hvarigenom de kommunala utskylderna blifva för betungande. Jag tror ock, att i de flesta landskommuner det finnes en del skattskyldige, särskildt bland de jordbrukande, hvilkas lefnadsförhållanden mången gång äro torftigare än fattighjonens. Medborgare deremot, som lefva i lyckligare förhållanden och icke känna dessa enkla förhållanden bland mindre bemedlade, anse likväl ofta, att fattighjonen lida stor brist och nöd. Att nu fattigvårdsstyrelserna lätt blifva utsatta för misstankar är ej underligt — huru väl de än söka fylla sin pligt, skall alltid klander mot dem uppstå — och ensamt detta borde mana till varsamhet, när det är fråga om att granska dessa styrelser och kommuners åtgärder mot de fattiga.

Ang. införande af fattigvårdsinspektion.
(Forts.)

Hvad sedan fattigvårdsinspektionen beträffar, vill jag hålla före, att vi redan nu hafva en sådan och en sådan, som enligt mitt förmenande verkar mycket bättre, mycket fullständigare än den inspektion skulle göra, som motionärerna afsett. Först och främst ha vi pastor i församlingen. Han har sig ålagdt såsom embetspligt att vaka öfver, att de fattige och lidande blifva hjälpta. Denna embetspligt ingår till och med i hans embetsed. För att han skall kunna utföra detta sitt uppdrag, har han också rättighet att deltaga i fattigvårdsstyrelsens öfverläggningar och beslut. Dessutom har Konungens befallningshafvande inspektionsrätt öfver fattigvården, och Konungens befallningshafvande har till sitt biträde kronofogdar och länsmän. Jag hemställer, om icke de nu nämnda personerna böra känna till förhållandena inom den ort, der de skola öfva kontroll, mycket bättre än en förste provinsialläkare kan göra. Har icke pastor i församlingen långt bättre reda på ortens fattigförhållanden än provinsialläkaren? Länsmannen i orten, har icke han, och kronofogden i distriktet, har icke han också bättre än provinsialläkaren reda på dessa förhållanden? Konungens befallningshafvande står i beröring med hela sitt län, och genom sina underordnade verktyg och organ får äfven Konungens befallningshafvande tillfälle att bättre lära känna också ifrågavarande förhållanden. Dessutom ligger denna inspektion till stor del utom provinsialläkarnes kunskapsområde. Hvad en provinsialläkare skulle kunna inspektera, det vore hufvudsakligen de hygieniska förhållandena, men hvad förstår han i all-

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

mänhet om de öfriga? Jag undrar, om icke kommunens röstberättigade medlemmar, de framstående ledarne inom kommunen och fattigvårdsstyrelsen förstå att bättre ordna dessa angelägenheter efter för handen varande omständigheter, och dessa förhållanden äro i den ena och andra kommunen så olika, att det icke är möjligt att införa ett enda system såsom lämpligt öfver allt. Skulle nu en provsialläkare göra upp för sig ett schema öfver, huru fattigvården skulle ordnas, och söka införa detta i de olika kommunerna, hvad blefve följden? Jo, följden biefve den, att derigenom en strid uppstode mellan inspektören å ena sidan samt fattigvårdsstyrelserna och kommunerna å den andra. Och hvad verkade detta för de fattige? Ja, icke vore det till deras fördel. Ty om fattigvårdsstyrelserna och de röstberättigade inom kommunerna sjelfva få sköta dessa angelägenheter, är jag viss om, att ibland dem finnes barmhertighetskänsla för de nödlidande; men skola de tvingas till att göra denna barmhertighet och dertill tvingas af personer, som de icke kunna erkänna hafva förmåga att ordna förhållandena på bästa sätt, då uppkommer afvoghet mot denna institution, och derigenom alstras icke mera medlidande med fattighjonen, utan snarare tvärtom.

Här har framhållits, att vi ha inspektion på andra områden, och att den derstädes verkat godt. Här har särskildt framhållits folkskoleinspektionen och hvad denna verkat. Men den är väsentligen en helt annan sak. Det fordras särskild fackkunskap, som icke alltid kommunernas medlemmar kunna ega, för att ordna skolväsendet på bästa sätt. Men jag vet också, att folkskoleinspektionen på många håll verkat skadligt. Det har funnits pastorers i församlingarna och församlingsbor, som intresserat sig för folkskoleväsendet och sökt ordna detsamma på lämpligaste sätt, men en despotisk folkskoleinspektör har velat påtvinga dem andra anordningar, som varit olämpliga. Detta har mångenstädes framkallat ovilja mot folkskolan, så att den ej utvecklats så bra som varit önskligt. Dessutom har här för jemförelses skull talats om inspektion öfver fabriker och industriella inrättningar. Det är emellertid ett annat förhållande med en inspektion öfver enskilda personer, som kanske icke hafva annat intresse än det egna förvärfvets. Här är fråga om inspektion öfver en hel styrelse — här finnes icke allenast en, som styr —, och äfven om det skulle finnas en och annan i en fattigvårdsstyrelse, som icke har hjerta nog för de lidande, må man väl ej tänka sig, att alla dess ledamöter skola vara så beskaffade. För öfrigt: är det så, att fattigvårdsstyrelsen ej verkar så, att den tillfredsställer församlingsborna, har församlingen efter fyra års förlopp tillfälle att invälja lämpligare personer i styrelsen. Jag tror, att nuvarande kontroll är fullt tillräcklig, och jag kan därför icke annat än anhålla, att utskottets hemställan må vinna Riksdagens bifall.

Häruti instämde herrar *Bexell, Eliasson* i Oktorp, *Eriksson* i Mörviken, *Eliasson* i Skuttungeby, *Lyttkens* och *Petersson* i Boestad.

Herr Petersson i Runtorp: Sedan jag begärde ordet, har jag blifvit förekommen af den föregående talaren och har icke mycket att tillägga. Med rättvist erkännande af det menniskovänliga i motionärens och en föregående talares och reservanternas åsigter, äro vi dock, såsom den föregående talaren sade, icke så alldeles utan inspektion i detta fall, ty säga hvad man vill om vårt presterskap, utöfvar det dock i allmänhet en ganska kraftig och allvarlig inspektion öfver fattigvården, och jag tror, att alla som känna till förhållandena skola erkänna, att presterna äfven äro de lämpligaste personerna för ett sådant ändamål. Om man skulle stadga en inspektion öfver hela riket, skulle det blifva en ganska dyr apparat och ej aflöpa så lätt och blifva på långt när så bra som den, hvilken handhafves af vårt presterskap. Att det kan förekomma några oegentligheter i ett så stort och vidsträckt land, är ej att undra på. Snarare kan man undra öfver, att det ej sker oftare. Men då man vill framhålla dessa oegentligheter, bör man ej heller glömma, att det finnes många pockande fattighjon, som ganska bra förstå att klaga både i tid och otid, och visst icke äro så ömkansvärda, som man i allmänhet vill framhålla. Jag tror icke att för närvarande förefinnes något skäl att skriva till Kongl. Maj:t i denna fråga, hvarför jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Ang. införande af fattigvårdsinspektion.
(Forta.)

Herr Hahn: Då jag beslöt mig för att lemna fram denna min motion till Andra Kammaren, låg det nära till hands att först och främst tänka på inspektörer. Sådana funnos ju förut både för skolor och fabriker, men när jag tänkte mig närmare in i saken, fann jag att det skulle blifva både dyrt och för litet effektivt, såvida man icke bestämde sig för ett stort antal inspektörer. Jag ansåg därför att fattigvårdsinspektionen blefve bäst och billigast ordnad, om man bestämde sig för att utsträcka förste provinsialläkarens rätt och skyldighet att inspektera till de tre kategorier, som jag föreslagit skulle falla under hans inspektion, nemligen fattighus, fattiggårdar och arbetshus.

Mot detta kan man visserligen säga, att derigenom icke nås alla hvilka man vill nå, och utskottet har lemnat en redogörelse för, huru långt deras inspektion skulle komma att sträcka sig i den afsedda riktningen. Jag ber att få något bemöta denna redogörelse. Jag tror nemligen det icke vara rätt att bland understödstagarne räkna med sådana, som för tillfället vistas på sjukhus, eller i sina egna hem der inspektion ej gerna kan ifrågakomma. Utskottet säger i sitt betänkande:

»Uppmärksammas bör äfven, att herr Hahns motion endast afser en del af understödstagare, i det att af sådana endast cirka 13 procent bo uti fattighus, fattiggårdar och arbetshus eller, om härvid medräknas äfven de som bo i mindre fattigstugor, antalet då ökas till inemot 18 procent. De fattiga, som underhållas i något slag af kommunala fattigvårdsanstalter, äro emellertid ingalunda de som

*Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.*

(Forts.)

företrädesvis utsättas för dålig behandling. De största missförhållandena inträffa säkerligen bland utackorderade och de 'genom omgång' försörjde, som tillsammans för närvarande utgöra cirka 16 procent af understödstagarne.»

Siffrorna ställa sig som sagdt naturligtvis helt annorlunda, då man tager med de kategorier, som egentligen ej skulle räknas med, och jag skall be att få med stöd af samma statistik, som användts äfven af utskottet, göra en annan beräkning. I fattighus, fattigårdar, arbetshus eller barnhem finnas intagna sammanlagdt 31,809, i mindre fattigstugor 11,050, hvilket gör 42,859. Om man derifrån afdrager den kategori, som enligt mitt förslag icke kan komma i fråga, d. v. s. barnhemmen, som utgöra 16 stycken till antalet och der de intagne äro 507, återstå 42,352. Enligt samma tabell äro utackorderade 38,156 och på sockengång försörjde 1,025, till hopa 39,181. Nu föreligger, som vi litet hvar veta, förslag om ordnande af fosterbarnsväsendet på annat sätt, och det torde icke dröja synnerligen länge, innan något i den vägen göres, så att man har full rätt att från dessa alla förutnämnda kategorier draga de minderårige. Då ställer sig siffran ännu gynsamare för mitt förslag. Summan af de utackorderade blir då 13,908 och de som fortfarande skulle vistas på fattigvårdsanstalter 34,056, det blir således mer än dubbelt så många af dem som skulle vistas på fattiganstalterna som af dem som skulle blifva utackorderade. Utskottet har, synes det mig, framställt saken på ett sådant sätt, att man lätt deraf kan blifva missledd.

Vidare säger utskottet, att förste provinsialläkaren har denna rätt och skyldighet förut. För att få något mera bestämdt uttrönt, huru härmed förhåller sig, stälde jag så till, att, då motionen trycktes, 25 exemplar blefvo särskildt tryckta. Dessa skickade jag till alla förste provinsialläkare i riket jemte en skrifvelse, hvori jag begärde att få höra deras uppfattning af motionen. Jag har fått svar från dem alla, och det är rätt egendomligt att höra svaren. Jag vill naturligtvis icke läsa upp samtliga breven och har knappast rätt dertill, då de äro enskilda skrivelser, ehuru jag tror att de flesta uppfattat saken så, som om detta varit min afsigt. Några, med hvilka jag satt mig i direkt förbindelse, hafva dock gifvit mig uttryckligt löfte att få använda breven efter eget godfinnande. Emellertid vill jag nämna, att af dessa 24 hafva 20 instämt i motionen i hufvudsak och på samma gång sagt, att statsverket icke skulle komma att drabbas af några synnerligen ökade kostnader. 4 hafva afstyrkt densamma, deraf 3 på den grund, att de anse att den af mig föreslagna inspektionen icke är tillräcklig, utan att de skulle vilja hafva den mera omfattande. Eu afstyrker den på den grund, att fattigdom i egentlig mening icke förekommer inom hans län, men säger längre fram i brevet, att fattigauktioner nog torde förekomma, och i slutet af brevet att, om motionen skulle gå igenom, kostnaden blefve en ren bagatell. Således hafva nästan alla den mening, att det icke ingår i deras skyldighet att inspektera fattigiurättni-

garna. Jag skall blott läsa upp ett bref för att visa, huru åtminstone en del svara på min skrifvelse:

Till svar å eder ärade skrifvelse får jag meddela att den i eder motion föreslagna ändringen af § 8 i gällande läkareinstruktion torde blifva af stor nytta samt antagligen ej medföra, några större utgifter för statsverket.

Ungefär i den rigtningen svara de.

Vidare fortsätter utskottet: »Betecknande är äfven, att af alla de exempel, herr Hahn anført i sin motion å brister i fattigvårdshänseende, så afser endast ett par något slag af fattigvårdsanstalter, och i ett af dessa fall har dessutom en distriktsläkare verkligen ingripit, något som det obestriddigen tillkommit provinsialläkare och förste provinsialläkare att dervid jemväl hafva gjort.»

Ja, det kan ju vara, att de exempel jag anført i motionen icke så fullkomligt tala för denna åtgärd, utan en stor del af dem afse något helt annat, men jag har ansett mig böra anföra dem, då frågan om fattigauktioner varit före en gång förut i kammaren och för öfrigt står i så nära samband med den nu förevarande frågan. Jag har äfven i min motion sagt, att jag icke vill påstå, att alla exempel äro fullt rigtiga, då jag tagit en del af dem från tidningsuppgifter, men jag har äfven anført några fall, der myndigheterna ingripit. Bland de fallen vill jag särskildt påpeka förhållandet i S:t Johannis församling. Jag trodde, att i och med detsamma jag häntydde på dessa missförhållanden, detta borde vara tillräckligt för att såväl utskottet som kammaren skulle inse, att något är af behovet påkalladt att göra. Här har jag protokollet öfver den rättsliga undersökning, som egde rum rörande dessa fattigvårdsförhållanden, men vill naturligtvis icke taga kammarens tid i anspråk att läsa upp hela detta protokoll, ehuru det skulle vara ganska intressant och herrarne då skulle få se, om icke det föreligger behof att göra något för de fattiga, och om utskottet haft fullt rätt, då det säger att jag berört blott ett par exempel. Vid denna undersökning har man gått från fattighus till fattighus och undersökt fattighjon efter fattighjon, och der skulle man således med fullt skäl kunna säga, att det gäلت mera än ett par exempel. Jag skall blott taga mig friheten att läsa upp ett enda af de många fallen. Det afser ett fattighus utefter Söderköpingsvägen. Och undersökningen gäller ett af de många hjonen derstädes, enkan Anna Björkman, om hvilken det säges i protokollet: »att hon vore 60 år gammal och sjuklig; att hon haft 8 barn; att hon, som under sju år vistats i fattighuset, till en början kunnat gå på dagsverken, men att — sedan hon för omkring 5 år tillbaka vid ett sådant arbete slagit baklänges i ett loggolf och dervid brutit ryggen och ett par refben, i följd af hvilken skada hon blifvit sängliggande i tre månader — hennes arbetskrafter blifvit allt mer nedsatta, så att hon numera, med värk i båda sina armar, vore oförmögen till allt arbete med undantag af spinning för kortare stunder, då armarne varit bättre; att hon under dessa

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

Ang. införande af fattigvårdsinspektion.
(Forts.)

sju år och intill den 18 dennes ej af fattigvårdsstyrelsen undfått annan hjälp än 8,5 kilo rågmjöl och 2,6 liter korngryn vid jultiden nästlidna år samt 8,5 kilo rågmjöl vid påsktiden i år; att hon följaktligen genom dagligt betlande måste hoptigga det mesta af hvad hon till lifvets uppehållande behöfde både af mat, kläder och skodon, hvilka senare också ibland, i brist på medel till lagning, saknat bottnar, då hon under kall årstid nödgats begifva sig ut på tiggarefärder; att hon under sådana förhållanden ofta fått både svälta och frysa.» Detta har, som jag nyss nämnde, varit föremål för rättslig undersökning och är således ingen historia. Emellertid slutar undersökningen angående detta hjon sålunda: »Utaf härefter anställd undersökning framgick, att enkan Björkman, som vore kutryggig och ålderdomsbräcklig, vore i behof af full fattigförsörjning». Ungefär liknande är förhållandet med alla exempel, som stå i samband med missförhållandena i S:t Johannis och undersökningen slutar vanligen med att fattigvårdsstyrelsen ådömes att gifva de undersökta hjonen full fattigförsörjning. Om man tänker något närmare på den saken, hvad betyder den? Jo, att dessa hjon hafva varit på fattigförsörjning i många år men nu först tilldömts, hvad som för deras nödtorftiga uppehälle är behöfligt. Männe icke här föreliggå många år af svält och försakelse, innan myndigheterna ingripit?

För att ytterligare belysa frågan, om inspektion är af nöden eller icke, ber jag få läsa upp ett bref, som jag fått från en första provinsialläkare, och i afseende på hvilket jag har rätt att offentliggöra både brefvets innehåll och namnet på brefskrifvaren. Det är från förste provinsialläkaren i Kronobergs län d:r A. E. Goldkuhl. Brevet är af följande lydelse:

»Vexiö d. 10 Febr. 1893.

Herr riksdagsman!

Med anledning af eder ärade skrifvelse jemte åtföljande motion om ändring i gällande läkareinstruktion, åsyftande en ordnad fattigvårdsinspektion, får jag meddela, att jag i allo delar edra åsigter i frågan och önskar, att eder motion måtte vinna Riksdagens bifall.

På mina reseturer har jag besökt flera fattighus inom länet» — Jag glömde nämna, att det är ej mer än ett par eller tre, som på sina resor inspekterat fattighuset, och af dessa endast en på grund af förordnande men en, möjligen två utan särskild anledning — »och funnit dem alla vara under all kritik. Hjonen få sköta sig sjelfva efter eget behag. Vanligen finnes en qvinna, som skall hafva tillsyn öfver hjonen, men med den frihet, som är rådande i fattighuset, är klart, att en sådan kontroll är af föga värde.

Gemensam matlagning eller spisordning eger ej rum, utan hjonen få omkring 2 tunnor omalen spanmål och 12 à 24 kr. årligen, och dermed få de hushålla bäst de gitta.

Vanligen säljes spanmålen mot kaffe och socker» — Der ser man, hvilken kontroll fattigvårdsstyrelserna utöfva — och hjonerna gå omkring och tigga i bygden.

Ang. införande af fattigvårdsinspektion.

(Forts.)

Män och kvinnor bo om hvarandra i samma rum, och hvilken brist på ordning och renlighet der skall råda, kan man lätt föreställa sig.

Inom länet finnas 2:ne fattiggårdar, i hvilka hjonerna ha det betydligt bättre i alla afseenden, ehuru renligheten ej heller der är att skryta med. Hjonerna få arbeta och hafva gemensam mathållning samt måste hålla sig hemma. Med något bättre kontroll äro således fattiggårdarne att föredraga framför all annan fattigvård på landsbygden.

Önskande all framgång åt edra människovänliga sträfvanden, tecknar

Högaktningsfullt

A. E. Goldkuhl.»

Jag har härmed visat, att inspektion verkligen behöfves, och slutar med en erinran om hvad jag egentligen begär med min motion. Begär jag, att fattighjonerna skola i otid komma i åtnjutande af fattighjelp och att den fattighjelp som skulle komma dem till del genom inspektionen skulle blifva öfver höfvan stor? Nej, det begär jag visst icke. Vi hafva för öfrigt en fattigvårdsförordning, som tydligen säger, hvad hjelp den fattige har att vänta, och den hjelpen är ej för stor. Det är något underligt med denna Kongl. Maj:ts nådiga förordning. Den består som vi veta af öfver 50 paragrafer, men man finner icke mer än en enda paragraf, der det talas något om de nödställdes rättigheter, annars är det bara tal om administration. Och hela deras rätt, inrymmes på mindre än en rad. Fastän det alltid gjort mig ondt, då jag läst denna paragraf, vill jag ändå återkalla den i minnet, den är lärorik nog. Den lyder så här:

»Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan;» — nu först inträder den fattiges rätt — »då skall nödortftig fattigvård honom lemnas;» och det är endast denna nödortftiga fattigvård jag vill att den fattige och utarmade skall få.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Med herr Hahn förenade sig herrar *Fr. Berg* och *John Olsson* i Stockholm.

Herr *Williamson*: Herr talman, mine herrar! Då jag begärde ordet, var det egentligen för att instämman med den värde representanten på upplandsbänken i hans — jag må säga — synner-

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.

(Forts.)

ligen upplysande föredrag om fattigvårdsförhållandena på landsbygden. Dessa förhållanden måtte ändå — det säger jag rent ut — vara helt olika i olika delar af vårt land. Här äro två stadsrepresentanter, som väckt motioner, hvilka i sin helhet gifva vid handen, att de mena, att vi icke i någon mån sörja för fattigvård på landsbygden. Jag tror, som den värde representanten från Upland sade, att vi göra det på allra bästa vis. Men vi kunna väl icke göra det bättre för fattighjonen, än många af våra småbönder och våra småtorpare sjelfve hafva det. Det finnes fall, i hvilka man kan säga med fog: fattighjonet kan väl icke gifvas mera, än den fattige bonden eller den fattige torparen har!

Jag får för min del säga, att vi numera taga våra skyldigheter i afseende å fattigvård så väl i beaktande, att icke med rätt någon beskyllning kan framkastas mot oss, att vi auktionera bort våra fattige eller underlåta att bereda dem den största trefnad och den bästa utkomst vi kunna. Men att vi på landsbygden skulle kunna ställa det lika bra för dem som i städerna, det få väl herrarne medgifva är omöjligt. Vi ha mycket mera inskränkta förhållanden, mycket mindre resurser. Men det är en sträfvan, som går igenom hela Sverige, att få fattiggårdar till stånd. Vi söka också på landsbygden så mycket som möjligt att inrätta sådana, för att bereda fattighjonen trefnad och arbetsförmåga. Men fattiggårdssystemet kan ej genomföras öfver allt på en gång, utan måste utveckla sig så småningom.

Sålunda tror jag, att det är oberättigadt att påstå, att vi behöfva fattigvårdsinspektion. Att inrätta en sådan vore att beskylla oss för, att vi icke äro nog varmhjertade. Denna beskyllning vill jag tillbakakasta på dem, som framställa den. Jag tror, att vi äro så varmhjertade vi kunna vara. Och jag vill icke säga mera i denna sak, än att jag tror att, får landsbygden sköta sig som den kan, den försöker att gå fram på den väg, som den har förmåga och krafter till att gå. Men — jag vill repetera detta — det finnes bygder med småtorpare och småbönder, som icke ha det mycket bättre, än fattighjonen ha det; och då får man vara försiktig. Att städerna kunna gå fram i bättre förhållanden, måste väl alla medgifva. Men jag kan icke fördraga detta tillbakavisande på landsbygden, att den icke sköter sin fattigvård på tillbörligt sätt. Derför tager jag mig friheten att yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Beckman: Herr talman, mine herrar! Jag tror, att åtskilliga af de föregående talarne i viss mån missuppfattat motionären. Det har nemligen förefallit mig, som om de anse, att han genom sin framlagda motion angripit fattigvården i allmänhet, sådan som den lär vara på de flesta ställen. Jag tror dock, att, om man läser hans motion med uppmärksamhet, man skall finna, att hans afsigt icke varit att uttala sig om fattigvårdens anordningar i allmänhet. Han har blott velat framhålla, att det i undantagsfall

finnes missförhållanden och *svåra* missförhållanden. Och han har velat tillse, hvad som kan göras för att i någon mån afhjelpa dessa missförhållanden. Det är för mig alldeles tydligt, att representationen har en alldeles särskild pligt att söka genom lagstiftning skydda de allra sämst lottade i samhället. Och jag har just begärt ordet för att uttala som min fulla öfvertygelse, att — hur än Riksdagens beslut utfaller — har han icke förgäfvets framlagt den mörka tafla, som han här upprullat för oss. Hans motion må få hvilket öde som helst — den må antagas eller förkastas — så har den dock i alla händelser utträttat något stort, ty den har framhållit för vår fattigvård en samvetsspegel. Och i den har det visat sig, att huru förträfflig fattigvården än, efter hvad vissa talare upplyst, må vara på somliga ställen, det dock finnes andra samhällen i vårt land, der sådant tilldragit sig, att man verkligen har svårt att — med lugn tala derom! Denna motionärens framställning är i hufvudsak grundad på uppgifter, som man knappt kan betvifla; och han har genom sin motion endast velat anhålla, att svenska representationen måtte tillse, om man icke kan finna en utväg, hvarigenom de påpekade missförhållandena kunde i någon mån afhjelpas. Låt vara, att den utväg han funnit icke är den allra lyckligaste — jag för min del tror dock att den går i rätt riktning — så är det alltid till nytta, att han ännu en gång såväl inom som utom Riksdagen rigtat uppmärksamheten på dessa mörka fläckar på vår fattigvård.

Det yttrades af lagutskottet vid 1891 års riksdag, i fråga om lagstiftning mot bortauktionering af fattighjon, att man svårigen genom lagstiftningsåtgärder kunde råda bot för de åsyftade missbruken, utan att det »vore förbehållet ett fortskridande bildningsarbete att genom känslan för menniskorätt och menniskovärde verka den önskade förbättringen». Såväl den motion, som motionären här framlagt, som de anföranden, han och den andre reservanten hållit, äro en insats i just detta »bildningsarbete». Jag har just velat framhålla detta. Det är nyttigt att se i denna samvetsspegel, äfven om man dess bättre icke får förglömma, att dessa dystra fläckar, dem motionären här framställt såsom undantag, verkligen äro undantag. Jag har velat på detta sätt frambära min tacksamhet till motionären för det inlägg, han gjort i detta humanitära bildningsarbete.

För öfrigt anser jag, att han funnit en ganska lycklig utväg för att öfvervinna en af de stora svårigheter, med hvilka vårt fattigvårdsväsende har att kämpa, nemligen den *sanitära*. Detta så mycket mer som jag tror, att på många ställen fattighjonens sorgliga belägenhet visst icke, såsom somliga anse, beror på vederbörandes vårdslöshet, utan derpå, att man icke allestädes har klart för sig, hvad som bör i sanitärt hänseende åtgöras. Mycket kan i detta och andra afseenden förbättras utan att man därför, såsom åtskilliga talare befarat, skulle komma att ställa det bättre för fattighjonen än för småbönder och småtorpare.

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

Då jag således anser motionärens uppfattning i detta afseende riktig, skall jag, med anslutning till uttalandet af den ärade talaren på göteborgsbänken, be att få yrka bifall till motionärens förslag.

Herr *Falk* förklarade sig instämma med herr Beckman.

Herr Nordin anförde: Herr talman! Ehuru det förefaller mig ganska ledsamt att nödgas uppträda i denna fråga, emedan jag märkt, att uppfattningen inom kammaren icke är så alldeles gynsam emot motionen och dess syfte, nödgas jag dock som reservant säga några ord till stöd för min uppfattning.

Jag tror, i likhet med herr Beckman, att misstämningen beror på en missuppfattning, och det är för öfrigt ju helt naturligt, att representanterna för de landsdelar, der denna angelägenhet skötes med all omsorg, kunna, om de icke noggrannare gifvit akt på motionens syfte, föranledas att känna sig stötta af den ifrågasatta inspektionen. Jag tror, i likhet med utskottet och flere talare som här förut yttrat sig, att vi hafva nog af lagbestämmelser rörande denna angelägenhet, men hvad jag icke tror är, att vi hafva nog lefvande kraft bakom dessa lagbestämmelser, så att de tillämpas såsom önskligt vore. Om det nu vore så, att de beklagliga förhållanden, som herr Hahn påpekat, gjort sig gällande inom fattiga fjellkommuner, der, såsom vi veta, de fleste understödsgifvarne lefva i ett tillstånd, som är föga bättre än deras, som skola mottaga understödet, då skulle det icke vara så mycket att undra på, men ty värr äro de sorgliga skildringar, som herr Hahn lemnat, från de mest bördiga delarne af vårt land. Det är icke någon ny lagstiftning för hela vårt lands fattigvårdsväsen reservanterna begära, utan hvad vi vilja är endast att, såsom jag nyss sade, en lefvande kraft skulle komma bakom de lagbestämmelser, som redan finnas, och att de blefve ordentligt och genomgående tillämpade öfver hela landet, så att de sorgliga historier, som vi här i kammaren och litet hvarstades hört, skulle upphöra. Min öfvertygelse är, att, om en sådan inspektion som den af herr Hahn föreslagna blefve genomförd, så skulle man slippa dylika historier. Jag ber att i detta sammanhang få nämna, att jag sjelf icke har ett enda sådant sorgligt exempel att påpeka från min valkrets.

Dessa de mest olyckligt lottade af alla hafva det, om vi tänka på deras ställning, de vårdlösas, vida sämre än fångarne, som för sina brott sitta inspärrade under lås och bom; och det måste vi väl medgifva, att det är en sorglig tanke, att det skall vara så illa stäldt, vore det ock endast inom en enda församling.

Utskottet har i den senare delen af sitt utlåtande ansett, att herr Bülow i sin motion fordrat för mycket, och därför afstyrkt bifall till densamma. Den egentliga orsaken, hvarför utskottet ansett att herr Hahns motion ej bör föranleda till någon åtgärd, tyckes, om man afkläder betänkan det en hel hop granna ord, vara,

att han fordrat för litet. Det borde väl då finnas något lagom mellan dessa ytterligheter; det skulle väl enligt utskottets mening då vara den ställning, som vi nu hafva. Men utskottet har dock erkänt, att den nuvarande ställningen icke i allo är bra, men dock kommit till den slutsatsen, att man borde öfverlemnna frågan till en obestämd framtid, då upplysningen kunnat inverka så mycket på folket, att hvarje sådan klagan som den nu framkomna skall blifva obehöflig.

*Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.*

(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hahn: Jag skall be att få säga ett par ord, som jag glömde i mitt förra anförande, nemligen att min utredning gäller icke blott landet, utan äfven städerna, så att jag icke menat att de oegentligheter, jag påvisat, endast skulle förekomma på landet, utan äfven i städerna.

Herr Wästfelt: Utan allt tvifvel kräfva de pligter, som vi hafva emot de fattiga, ett noggrant iakttagande, och då man känner, huru olika dessa pligter uppfyllas i olika delar af vårt land, kan man icke nog beakta den ifrågavarande motionen. Den är i högsta grad behjertansvärd, ty man finner verkligen delar af vårt fosterland, der fattigvården på det mest skoningslösa sätt handhafves. I det län, der jag varit landshöfding, har jag sökt arbeta fram pligtkänslan i fråga om fattigvården, och jag har, sedan jag rest och tagit kännedom om fattigvården på de ställen, der densamma varit väl skött, såsom t. ex. i Södertelje, hvarest fattigvårdsanstalten är i högsta grad tillfredsställande, försökt att i mitt län införa ett sådant system, men det har aldrig lyckats mig, ty kostnaden skulle hafva kommit att uppgå till ett par öre mera per dag för hvar och en än förut. Då, såsom man kan väl inse, de fattiga icke sjelfva finge välja sin bostad, utan utackorderades eller försåldes på auktion, ja, till och med ginge omkring efter skattetal, så kunde det inträffa, att en dylik arm människa fick framläpa hela sitt lif ända till hög ålder på det eländigaste sätt, och det hände, att ett fattighjon, som kom till mitt hem, befann sig i ett så uselt tillstånd, att den stackars människan, oaktadt de omsorger, som egna- nades henne, afled samma dag hon kom. Jag har visserligen erfarit, att det nu icke är samma system rådande, men då man af motionen finner, att sådana förhållanden ännu existera i vissa delar af vårt land, så är det en ovilkorlig pligt att söka på allt möjligt sätt skydda de arma människorna, som ej kunna skydda sig sjelfva. Här har nu af herr Bülow föreslagits inrättandet af en eller två inspektörer för att öfvervaka fattigvården. Jag tror icke, att detta skulle vara tillräckligt, och fruktar dessutom att det skulle blifva väl dyrt. Deremot är det min öfvertygelse, att denna inspektion skulle väl kunna göras genom provinsialläkarne, som stå i den närmaste be- röring med folket och sannerligen icke äro okunnige om, huru förhål-

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.

(Forts.)

landena bäst skola ordnas, utau äro lika duglige dertill som någon annan inom kommunen. Och icke heller kan jag inse, att det skulle ligga någonting för fattigvårdsstyrelserna förnärmande uti att få en sådan inspektion öfver sig. Det finnes ju knappt någon offentlig institution, som icke på det sättet öfvervakas af någon myndighet; men icke finner sig någon förnärmad deraf, att det kommer en person, som tillser, huru man sköter sina pligter. Långt derifrån! Då det i den ena byn tillgår på ett sätt och i den andra på ett annat, anser jag, att det är nödvändigt att det finnes ett öfvervakande öga öfver dem båda, som ser till, att man öfver allt gör sin skyldighet. Med anledning af de åsikter jag nu uttalat ber jag att få yrka, att motionen måtte antagas.

Herr Alexanderson: Det är tydligt att i denna kammare åtskilliga personer finnas, som antaga att utskottet icke billigt motionens erkännansvärda syfte. Tvärt om är emellertid förhållandet. Inom utskottet hafva vi alla känt oss lifligt och obehagligt berörda af de sorgliga fall, motionären framlagt. Men detta är en sak, en annan sak är, att han begärt att genom lagstiftning skulle yttermera stadgas en särskild tillsyn af förste provinsialläkare, en tillsyn, som utskottet anser redan vara i lag bestämd. — Utskottet har i sitt utlåtande sagt, att det funnit det i högsta grad behjertansvärdt att söka afhjelpa rådande missförhållanden inom fattigvårdsväsendet, men många af denna kammares ledamöter torde, i likhet med utskottet och i anledning af de fakta, hvarpå utskottet stöder sig, blifvit öfvertygade derom, att en sådan inspektion kan ega rum redan med nu gällande lagstiftning. Som en del af herrarne väl icke tagit kännedom om läkareinstruktionen af år 1890, skall jag be att få meddela det hufvudsakliga innehållet af dess 5, 14 och 26 §§. 5:te paragrafen lyder nästan ord för ord sålunda: »att *förste provinsialläkare* skall i rådgifvande egenskap biträda Konungens befallningshafvande vid handläggning af länets helsovårdsangelägenheter och i sådant afseende dels på anmodan afgifva yttrande i mål och ärenden, som angå sundhetsförhållandena inom läuet, dels ock bringa till denna myndighets kännedom sannitära missförhållanden, hvarom han erhållit vetskap, samt föreslå sättet för deras afhjelpande; åliggande derjemte förste provinsialläkare att öfvervaka iakttagandet af hvad i afseende å helsovården af Konungens befallningshafvande föreskrives samt att utan dröjsmål verkställa de förrättningar, hvartill förordnande eller uppdrag honom lemnats af sistnämnda myndighet»; och 26:te paragrafen stadgar i sammandrag: »att *provinsialläkare* skall gifva noga akt på förhållandena inom det honom anförtrödda distriktet, för så vidt de inverka på befolkningens helsa, beskaffenheten af bostäder och födoämnen äfvensom barnens vård och fysiska uppfostran m. m. Finner han i något af dessa hänseenden råda sanitära missförhållanden, så eger han påkalla hjelp och medverkan häremot hos Konungens befallningshafvande, *förste provinsialläkaren*

samt kommunalmyndighet och presterskapet inom distriktet.» — *Ang. inforande af fattigvårdsinspektion.*

I § 14 mom. 1 heter det: »De genom denna instruktion förste provinsialläkare ålagda inspektioner och apoteksvisitationer äfvensom de tjänsteresor, hvilka erfordras för verkställande af dels de förrättningar, som af medicinalstyrelsen anbefalts eller af Konungens befallningshafvande utan särskildt förordnande åt honom uppdragits, och dels de undersökningar i öfrigt, hvilka förste provinsialläkaren, på grund af meddelanden från läkare inom länet eller eljest vunna upplysningar, anser behöfliga, böra så ordnas, att, till undvikande af tidsspillan och onödig kostnad, särskilda förrättningsställen kunna, i den mån deras inbördes läge sådant medgifver, under en resetur besökas; och i andra momentet stadgas: »I enlighet härmed har förste provinsialläkare att upprätta och inom april månads utgång till medicinalstyrelsen för granskning och godkännande insända förslag till reseplan för året; skolande i denna reseplan, så vidt ske kan, angifvas den tid, som å hvarje förrättningsställe äfvensom för resan mellan de särskilda förrättningsställena beräknas komma att åtgå.»

När man i allt fall har dessa tre paragrafer, med så pass klara bestämmelser, och derjemte länsstyrelsens öfverinspektion, så har det syntts utskottet icke vara behöfligt att mer påpeka konklusionen härutaf, än utskottet gör, då det i sitt utlåtande säger, att utskottet «håller före, det förste provinsialläkaren redan nu vid förekommen anledning är berättigad att uti den reseplan, honom åligger att årligen uppgöra och medicinalstyrelsen underställa, på eget initiativ utsätta dag för tillsyn jemväl vid fattighus, fattiggårdar och arbetshus samt att, vid hvilken tid af året som helst, föranstalta om extra ordinarie dylik tillsyn vid sagda anstalter, om länsstyrelsen dertill lemnar honom uppdrag eller förordnande.» Detta har utskottet således sagt, och utskottet har till stöd för sin uppfattning derom äfven att åberopa fullt så goda skäl som de af motionären upplästa brefven. I utskottet hafva vi haft att tillgå uttalanden från flera förste provinsialläkare, deri de förklara sig anse, att de redan hafva den ifrågasatta rättigheten, och utskottet har dessutom i detta afseende hört sig för hos en högre medicinalmyndighet i Stockholm, och äfven denna myndighet anser, i likhet med utskottets flertal, att redan nuvarande lagstiftning medgifver en sådan rättighet åt förste provinsialläkarne som motionären äskar. Det har också i öfverensstämmelse härmed på det sättet tillämpats, att förste provinsialläkare i de till nämnda myndighet ingifna reseplaner, bland andra förrättningar, understundom upptagit inspektion af de af motionären omförmälda institut. När man besinnar detta och att motionärens ifrågavarande förslag endast går ut på att åstadkomma just sådan inspektion, hafva vi då icke utredt frågan derutinnan, så att tydligt framgår, att vidare framställning om lagstiftning i den af motionären påyrkade rigtning icke är behöflig? Lagens *fulla tillämpning* är en

(Forts.)

Ang. införande af fattigvårdsinspektion. (Forts.)

annan sak. Vi hafva också i vår slutkläm framhållit, att det är något helt annat, som skall inverka på lagtillämpningen — det blir en hjertats sak och äfven en upplysningens sak att mera energiskt söka åstadkomma densamma.

Hvad Herr Nordin yttrade var till en del af den beskaffenhet, att det icke bör alldeles oanmärkt passera. Han uppdrog en parallel mellan de fattige och brottslingarna. Det torde emellertid här vara nog erinra derom, att det visserligen finnes många fattiga men likväl hederliga medborgare i vårt land, som med afseende å mat, bostäder och kläder hafva det sämre än brottslingarna i fängelset, men som dock, Gudi lof, icke skulle vilja utbyta sitt eget mindre goda ekonomiska förhållande emot fångarnes måhända bättre kost och bostad, men också på samma gång ofrihet och dåliga samveten!

Herr Lyttkens: Det har här talats om olika sätt för tillsyn af fattigvården, och en af motionärerna i ämnet har föreslagit, att provinsialläkarne skulle hafva tillsyn öfver huru fattigvården inom kommunerna handhafves, en annan att för hela riket skulle tillsättas en eller två fattiginspektörer, som skulle taga tillsyn om fattigvården om hand. Men jag undrar just, hvad en eller två sådana skulle åstadkomma. För att taga reda på förhållandena i detta afseende inom hela Sverige, räckte knappast hela deras lifstid. Man vet ju, att fattigvård finnes inom hvarje socken, och de fattige bo icke inom de flesta socknar på ett enda ställe, utan spridda omkring öfver allt, och deraf kan man förstå, att en dylik inspektion är omöjlig.

Vidare har man sagt, att provinsialläkarne skulle hafva en sådan tillsyn. Men, mine herrar, det finnes i landet en myndighet, som har sig denna skyldighet anbefald icke blott af kristlig kärlek, utan äfven på grund af sin tienst. Läser man kommunalförordningen, finner man der, att kyrkoherden eller den hans ställe företräder är berättigad att deltaga i fattigvårdsstyrelsens förhandlingar och beslut. Då kommunalnämnden oftast på landet utgör fattigvårdsstyrelsen, är i 43 § af nämnda förordning särskildt stadgad: »Kyrkoherdens eller den hans ställe företräder är berättigad att i kommunalnämndens förhandlingar och beslut deltaga.» Då de nu ega deltaga i förhandlingarna och besluten, är ej meningen att de skola sitta som stumma åhörare, utan de skola der bevaka och iakttaga de fattigas rätt. Lagen medgifver dem denna rättighet. Om herrar pastorer öfver allt iakttog den tillsyn de sålunda ega utföva, behöfdes nog intet vidare. Nu har jag hört, att inom en del kommuner missförhållanden ega rum. Säkert är, att i dessa pastorerna icke fullgöra sina skyldigheter i detta afseende, ty då skulle sådant icke kunna inträffa. Det är nu en gång så här i Sverige, att man ständigt vill hafva nya tienstern och embetsmän, men man borde i stället tillse, att de tienstemen, man har, uppfylde sina skyldigheter. Göra nu icke pastorerna det, så låt Kongl. Maj:t eller biskoparne utfärda ett

cirkulär till kyrkoherdarne, deri de påbjudas att göra det, och låt de försunlige få en uppsträckning, så behöfvas nog icke nya tjänstemän i detta hänseende. I mina hemtrakter, antingen presterna iakttaga dessa sina skyldigheter eller ej, har jag dock icke hört om sådana missförhållanden eller att någon blifvit bortauktionerad eller att sådana lidanden, som motionärerna skildra, egt rum.

Nu skall man hafva inspektörer och tillsyn öfver allt. Till slut går det väl derhän, att vi skola hafva inspektörer i våra egna hem för att tillse, huru vi lefva.

Jag upprepar, låt en hvar göra sina skyldigheter, så behöfvas icke de nya tjänsterna.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Hr Ol. Olsson från Stockholm: Hvad är det den ärade motionären önskar, mine herrar? Jo, intet annat än att den inspektion, som nu finnes för provinsialläkare, skall utsträckas till fattigvårdsväsendet. Nu vill jag blott fråga de herrar, som tala så utomordentligt varmt mot att en sådan inspektion kommer till stånd och anse att allt är så väl bestäldt, huru kunna de göra det, då motionären med sådana fakta i sin hand visar, hvilka missförhållanden ega rum.

Jag kan icke annat än på det lifligaste instämma i hans motion och ber att få yrka bifall dertill.

Herr Hedlund: Jag ber att få i korthet blott förklara, att icke annat än hvad jag kan förstå, hörde de paragrafer, den ärade talaren på södermanlandsbänken uppläste, alls icke hit. Der talas ju om, att provinsialläkarne skola hafva tillsyn öfver förhållanden, så vidt de inverka på befolkningens helsotillstånd, på beskaffenheten af bostäder m. m., och detta vill han likställa med den inspektion öfver fattigvårdsväsendet, som vi anse nödvändig! Dessa besök i bostäderna, som naturligtvis i främsta rummet ske, när farsoter utbryta i en bygd och det gäller att genom försigtighetsåtgärder förekomma deras utbredning, äro ju något helt annat och kunna icke nämnas på samma rad med den regelbundna tillsynen af fattigvårdsanstalter, hvilken afser att förekomma vanvård.

Säkert är, att när komiterade, som uppgjorde förslag till provinsialläkareinstruktionen, insatte i sitt afgifna förslag åliggande för förste provinsialläkaren att begna tillsyn äfven åt fattighus, fattiggårdar, arbetshus, stads- och häradshäkten, skolor, barnhem barnkrubbor, räddningshem, bostäder för ett större antal arbetare m. m., så ströks dessa orden från och med fattighus vid den slutliga redaktionen på begäran af 1890 års Riksdag. Jag tror, det skulle bereda en stor öfverraskning för dem, som deltog i beslutet härom, att erfara att i sjelfva verket, trots nämnda utstrykning, kvarstår för provinsialläkarne samma rätt, som komiterade i detta hänseende velat tillerkänna dem. Hade det varit Riksdagens mening,

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

Ang. införande af fattigvårdsinspektion.
(Forts.) skulle väl Riksdagen i sin skrifvelse sagt, att det framginge af instruktionen för öfrigt att provinsialläkarne hade denna rätt, men sådan lydelse har icke skrifvelsen, utan den inskränker provinsialläkarnes inspektionsrättighet till hvad som gäller sundhetsförhållanden. Det öfriga är struket.

Herr Bülow: Ehuru jag väckt en motion om anställande af fattigvårdsinspektörer här i Sverige såsom förhållandet är i Finland, kan jag dock äfven gerna vara med om att önska framgång åt förslaget om utvidgande af provinsialläkares rätt och skyldighet att egna tillsyn åt fattigvårdsväsendet. Enligt utskottets utlåtande skulle nu här i Sverige råda de allra bästa förhållanden i afseende på fattigvårdsangelägenheterna. Man skulle nära på kunna tro, att både herr Kihlberg och utskottets ledamöter sins emellan kommit öfverens om att — utskottets ledamöter skriftligen och herr Kihlberg muntligen — framställa förhållandena så förträffliga som möjligt. Faktiskt är emellertid, att i vårt land många människor i fattighusen omkomma af nöd och elände. Faktiskt är också — en landshöfding har nyligen intygat det — att man bortauktionerar fattighjon till den minstbjudande, och under sådana förhållanden är det alldeles klart och tydligt, att något måste göras för att förekomma, att dylikt kan ega rum. Man säger nu visserligen, att vi hafva en fattigvårdslag, vi hafva fattigvårdsstyrelser, vi hafva Kongl. Maj:ts befallningshafvande, vi hafva läkare och vi hafva prester, och alla dessa skola hafva tillsyn öfver fattigvårdsväsendet. Men jag frågar, om herrarne tro, att det går så till, att när en fattig man klagat hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hans klagan öfversändes till läkaren eller presten i den församling, der den klagande bor, för erhållande af ett utlåtande öfver klagomålen? Nej, så sker det icke, utan Kongl. Maj:ts befallningshafvande skickar handlingarna till vederbörande kommunalmyndighet, och från denna myndighet är det säkert att Konungens befallningshafvande får det svaret, att klagomålen äro sanningslösa, och att klaganden har det förträffligt och icke behöfver få det annorlunda. Slutet blir naturligtvis, att de kommunala myndigheterna få rätt och den fattige orätt, och han har icke någon annan instans att vända sig till, utan får svälta och finna sig i sitt öde.

Här har herr Kihlberg nyss talat om det sätt, hvarpå fattigvårdsstyrelserna väljas och sagt, att det sker på ett mycket grannlaga sätt, att man väljer personer, som hafva ett hjertligt och välvilligt sinnelag för de fattiga. Men sedan framgick det också af hans yttrande, att man fordrar af fattigvårdsstyrelserna, att de skola söka ställa så till, att underhållet för de fattige blir så billigt som möjligt. Ja, billigt blir det nog med all säkerhet på många ställen, då man får höra att en fattig man med stor familj icke får mer än en 3 à 4 kronor i månaden att försörja sig på.

Vidare har här talats om, att man icke skall hysa misstro till

fattigvårdsstyrelserna, och det har frågats, hvarför man skall göra det. Men med samma rätt kan man fråga: hvarför skall man hysa misstroende, då det gäller bankväsendet och folkskoleväsendet m. m. samt anställa bankinspektörer och folkskoleinspektörer för att utöfva kontroll? Hvarför skall man hysa misstroende i afseende på bränvinstillverkningen och tro, att det tillverkas mer bränvin än som uppgifves, eller tillsätta inspektörer för att se till, att så ej sker? Snart kommer man kanske att anskaffa bryggeriinspektörer för att se efter, huru det tillgår vid bryggerierna. Med ett ord, på alla områden söker man utöfva kontroll, men just der det bäst skulle behöfvas eller för att tillse, huru fattiga, orkeslösa och värnlösa personer behandlas, der vill man icke höra talas derom.

*Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.*

(Forts.)

Så säger man: presterna hafva här en mission att fylla. Jag frågar då: hafva presterna framdragit några sådana fall, som här blifvit bevisade, om fattighjon, som omkommit af nöd och elände? Är det presterna, som hafva anmält dem? Nej, det är länsmän eller enskilda personer, som en eller annau gång dragit fram i ljuset sådana missförhållanden.

Herr Kihlberg yttrade vidare, att om fattigvårdsstyrelserna få sköta sig sjelfva, skola de alltid visa barmhertighet mot de fattiga. Men jag tror, att herr Hahn framdragit talande exempel på, att så icke är förhållandet, utan att sådana styrelser, när de varit utan kontroll, tvärtom alls icke visat någon barmhertighet. Man har också talat om den ofantliga trefnad, som skulle uppstå för fattighjonen, om fattigvårdsstyrelserna finge råda sig sjelfva. Ja, den trefnaden, den undrar jag hvar den är till finnandes! Säkert är, att hvad fattigvårdsväsendet i vårt land beträffar, råder stort elände, hvarför hjälp är behöflig, så att nödvändig kontroll och tillsyn kunna vinnas.

Kommer därför nu utgången att blifva den, att Riksdagen afslår såväl herr Hahns som min motion, då tror jag, att de fattiga mer än hittills skola få det intrycket, att af den penningevalda svenska Riksdagen hafva de ingenting att vänta.

Herr Lasse Jönsson: Det är med anledning af den siste talarens yttrande som jag begärt ordet. Han sade, att om en fattig person klagar öfver fattigvården, så vore det säkert, att slutet blefve, att de kommunala myndigheterna finge rätt och den fattige orätt. Jag tror dock, att det är för hårdt att säga så; ty skulle förhållandena vara sådana, när det gäller att skipa rättvisa, då skulle vi lefva i ett rättslöst tillstånd. Jag säger, att ett sådant tal är för hårdt; det kan icke få blifva obesvaradt, och därför har jag velat inlägga min protest mot detsamma.

Det har här talats så mycket om de bevis, som motionären framdragit för dessa missförhållanden i afseende på de fattiges behandling och särskildt i afseende på de s. k. fattigauktionerna, men jag frågar: hvad är det för bevis? De äro hemtade alla ur

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

tidningar från skilda landsdelar. Ja, tidningarna i all ära, mine herrar, men de hafva sina korrespondenter på landsbygden, af hvilka de få sina underrättelser, och dessa korrespondenter kunna de icke kontrollera. Från min ort har jag bevis på, att sådana korrespondenter ofta i hög grad färglägga sina berättelser för att göra dem intressanta, och det kunna tidningsredaktionerna icke hjälpa. De måste taga underrättelserna som de få dem, och allmänheten kan icke veta, hvad som är sant eller osant.

En talare från Jemtland har sagt, att hans ort icke är berörd af dessa förhållanden, utan det är blott i de rikare delarne af vårt land, som missförhållanden i afseende på fattigvårdsväsendet ega rum. Nej, herr Nordin, det tror jag icke! Bland de i motionen uppräknade tidningarna står äfven Jemtlandsposten, som talar om, huru förhållandena äro i Jemtland, och särskildt påpekas en fattigauktion, som den 28 december 1891 hölls i Brunflo socken. Det drabbar således nog Jemtland också.

Huru vill man nu hafva denna inspektion, hvarom här är fråga, ordnad? Den ena af motionärerna har föreslagit, att man skall tillsätta särskilda inspektörer, och den andra har föreslagit ett tillägg i instruktionen för förste provinsialläkarne, att de finge till åläggande att egna tillsyn åt fattighus, fattiggårdar och arbetshus. Om nu läkarne skulle åläggas en sådan tillsyn, komme naturligtvis allt att ske efter en normalplan. Det skulle uträknas, huru många kubikfot luft hvarje fattighjon måste hafva; det skulle uträknas, huru det i alla afseenden skulle vara; kostnadsförslag skulle uppgöras, men det skulle icke blifva fråga, om församlingarna kunde bära de utgifter, som blefve en följd. Vi se, huru det är i afseende på skolbyggnaderna, der allt skall ske efter en normalplan; och samma förhållande skulle det blifva i afseende på fattighusen. Man säger, att man på landet skall taga exempel från städerna. Men tro då herrarne, att de fattiga i städerna hafva det bättre än på landet? Fråga de fattiga, om de hafva det bättre här i Stockholm i trots af de stora fattigpalatsen, som se så bra ut både utan och innan. Nej, låt oss taga saken litet lugnare, låt oss se efter, hvad landsbygden har råd till, och derefter rätta oss. En talare har sagt, att det finnes fattighjon, som hafva det mycket sämre än fångarne i fängelserna. Ja, det är nog sant; men det finnes också hederliga arbetare, som hafva det sämre än fångarne. Det är filantropien, som i afseende på fängvårdsväsendet åstadkommit detta, men jag tror att man der gått för långt. Ty många fångar anse, när de komma ut från fängelset, att de der haft det så bra, att de begagna första tillfälle att åter kasta sig i olyckan för att å nyo komma i åtnjutande af de fördelar, som i deras ögon vistelsen i fängelserna erbjuder. Det är icke rätt. Vi få icke slå öfver i den riktningen, att vi skaffa oss inrättningar, som vi icke mägta uppehålla. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wijkander: Det yttrades nyss af den ene af motionä- *Ang. införande af fattigvårdsinspektion.*
 rerna, att utskottet skulle ansett, att allt uti fattigvårdshänseende inom vårt land vore förträffligt. Så är icke förhållandet. Den som genomläst utskottets betänkande har nog märkt, att utskottet gifvit sitt fulla erkännande åt, att i detta afseende på många ställen råda missförhållanden och svåra missförhållanden. Det är lätt att öfverdrifva dessa och lätt att anföra obestyrkta exempel på sådana, såsom motionärerna hafva gjort. Men trots denna brist är mängden af sådana fall, som framhållits, dock tillräcklig att visa, att på många ställen missförhållanden verkliga råda. Men, mine herrar, det är ett långt steg från att visa, att missförhållanden råda, och till att råda bot för dem. Utskottet har sagt, att detta icke kan fullständigt ske genom lagbestämmelser, utan att man först med stegrad upplysning i landet kan hoppas se dem försvinna.

(Forts.)

Likvisst kan man tänka sig, att det förslag, som blifvit af motionären framställt, är ett steg i den rätta riktningen och därför borde af kammaren antagas. Utskottet har dock ansett, att det steg, som motionären föreslagit, är så litet och så obetydligt, att det är tvifvel underkastadt, om det är något steg alls. Det är sant, att 1890 års Riksdag utslöt ur 8 § af läkareinstruktionen de ord, som motionären nu vill hafva dit återinförda, eller »fattighus, fattiggårdar och arbetshus». Men detta berodde derpå, att denna § handlar om sådant, som rör medicinalväsendet. Likasom förste provinsialläkaren lyder under medicinalstyrelsen, handlar § 8 om sådana inspektioner, som skola ske för denna styrelses räkning, och under medicinalstyrelsen lyder icke fattigvården. Skall man uppdraga åt provinsialläkarne sådana bestyr, som motionären påyrkat, då måste detta ske derigenom, att det intages i 5 och 26 §§ af nämnda instruktion. Nu innehålla, såsom en medlem af utskottet redan upplyst, dessa två paragrafer alla bestämmelser för att en lika verksam inspektion skall kunna ega rum i afseende på fattigvården som den, som är uppdragen åt förste provinsialläkaren i § 8 med afseende på en del andra institutioner.

Jag tror, att reservanterna betydligt öfverdrifvit den *regelbundna* inspektion, som förste provinsialläkaren kan åstadkomma. Denne tjänsteman skall en gång om året till medicinalstyrelsen insända förslag till reseplan för året, i hvilken han skall angifva, att han den och den dagen skall inträffa på det och det stället i länet och verkställa inspektion. Om man nu antager, att han under sina resor äfven skall besöka fattighus, fattiggårdar och arbetshus, så hinner han dervid knappast mera än att se lokalerna, sådana som de visa sig. Han kan möjligen hinna se, att fattighjonens kläder äro så och så beskaffade den dagen, och få reda på hvilken normalplan som är uppgjord för bespisningen, men han kan icke hinna utöfva någon regelbunden och ihållande kontroll. På grund af det stora antalet sådana ställen skulle förste provinsialläkaren ej hinna besöka dem oftare än med flere års mellanrum.

Ang. införande
af fattigvårds-
inspektion.
(Forts.)

Deremot föreskrifver § 26 i läkareinstruktionen icke blott rätt, utan äfven skyldighet för provinsialläkaren att beakta alla möjliga sanitära missförhållanden och således äfven att inom nämnda inrättningar se efter, om der finnes något att anmärka. Provinsialläkaren har i allmänhet ett så litet distrikt, att alla missförhållanden, som äro värda att beaktas och förtjena ett ingripande, måste komma till hans kännedom. Äro missförhållandena ej så svåra, att någon af distriktets invånare anser värdt att rigta provinsialläkarens uppmärksamhet på dem, om han icke af sig sjelf märkt dem, då är det ju ej så farligt. Får han inom sitt distrikt reda på sanitära missförhållanden, så har han både rätt och skyldighet att beifra dem, och så snart han anmäler dem för förste provinsialläkaren, kan en extra inspektion göras när som helst, och vi hafva således der en inspektion, lika fullständig som den, hvilken åligger förste provinsialläkaren enligt berörda § 8 med afseende på sådana institutioner, som lyda under medicinalstyrelsen.

Enligt min och utskottets åsigt har här icke varit fråga om något steg framåt, utan endast att göra något, som såsom redan befintligt vore utan betydelse. Då kan man ju invända, att om förslaget är ett, om ock aldrig så litet, steg i rätt riktning, så gör det ju ingenting, om Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om ett sådant steg. Jo, herr talman! Riksdagen skall icke vidtaga en sådan åtgärd, om det icke verkligen vore något vunnet dermed. Då Riksdagen för tre år sedan märkte, att orden »fattighus, fattiggårdar och arbetshus» stodo på oriktig plats, och därför anhöll om deras uteslutande, så skall icke Riksdagen tre år derefter komma och säga: nu ha vi ångrat oss och vilja ändra § 8 i läkareinstruktionen tillbaka till hvad som förut var, fast vi icke ha några egentliga skäl härför.

Herr talman! Jag anhåller om bifall till utskottets utlåtande.

Herr Olsson i Ättersta: Efter den omfattning diskussionen tagit skall jag endast tillåta mig att yttra några få ord.

Med allt erkännande af motionärens människovänliga syfte tillåter jag mig dock säga, att vi hafva för liten kännedom om största delen af landsbygdens fattigförhållanden för att kunna hitta på något lämpligt förslag. Man får väl se till, om man vill skapa en ny institution, huru verkningarna af den skola utfalla i praktiskt afseende, och huru ställa sig då förhållandena i detta fall? Motionären föreslår, att förste provinsialläkarne skulle förklaras skyldige och berättigade att inspektera fattighus, fattiggårdar och arbetshus. En hvar vet, att på landsbygden, der sådana anstalter finnas, är det i regel mycket bra stäldt för de fattiga, så att der icke behöfves några inspektörer. Det är värst för sådana fattiga, som äro inackorderade hos andra fattiga, och sådana, som bo ensamma långt bort i bygderna. Der kan det synas som om fattigvården bäst behöfde tillsyn. Men huru kunna herrarne tro, att provinsialläkaren skall kunna inspektera på sådana ställen, som ligga långt bort.

Herr Hahn har anfört ett exempel från Östergötland. Men den person, som der afsågs, var icke på fattighus, utan bodde ensam i sin stuga. Det pekar på, att man med dessa instruktioner, som här äro i fråga, icke kan vinna något; i praktiskt hänseende vinner man ingenting, det är säkert. Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Ang. införande af fattigvårdsinspektion.

(Forts.)

Herr Bülow: Sedan herr Wijkander nu så sakrikt yttrat sig, anser jag, att de fattige kunna lugna sig; de skola nog en gång blifva mättade, blott de vilja vänta tills den stigande upplysningen kommer!

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag derå och bifall i stället till herr Hahns i ämnet väckta motion. Herr talmannen upptog till proposition hvartera af dessa yrkanden och fann propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i nu föredragna 1:sta punkten af utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr Hahns i ämnet väckta motion.

Voteringen försiggick i vanlig ordning och visade 143 ja mot 48 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 4.

I ordningen förekom härnäst Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

(Forts.)

Med tillstyrkande af berörda inom Andra Kammaren af herr *E. Hammarlund* m. fl. afgifna motion, n:o 113, hemställde utskottet i föreliggande utlåtande:

»Att kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida — utan höjning af vare sig statsbidraget eller delägarnes afgifter — en sådan förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa må kunna ega rum, att dels de lägsta pensionerna beräknas efter belopp, motsvarande 700 kronors delaktighet, dels samtliga pensioner utgå med högre procent af delaktighetsbeloppet än hvad nu är fallet, samt att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *Östberg*.

Efter föredragning af ärendet lemnades ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Gilljam*, som anförde: Då jag icke ansett mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att redan nu låta verkställa den utredning, som motionärerna här önskat i afseende på folkskolelärarnes enke- och pupillkassa, så ber jag att få anföra de skäl, som härutinnan varit för mig bestämmande.

Jag har sjelf under mer än sju års tid varit ledamot af den direktion, som har förvaltningen af denna kassa sig anförtrödd, hvarför jag har en icke så kort bekantskap med kassan och dess förhållanden.

Jag visste därför, att genom åskilliga öfverslagsberäkningar ådagalagts, att kassan var fullt säker och i stånd att fullgöra sina åtagna förpligtelser. Någon utredning *i detta afseende* var sålunda alldeles icke behöflig. Men jag visste äfven, att kassan aldrig ansetts vara *särdeles* stark. Skäl för en dylik förmodan har också förefunnits, ty kassan hade icke varit i verksamhet mer än fem år, då två förändringar i dess ursprungliga reglemente vidtogos, hvilka voro i rätt väsentlig mån egnade att rubba den uppgjorda grunden för dess finansiella förhållanden.

Den ena förändringen var den, att, under det att från början uti § 7 var föreskrifven en retroaktiv afgift för alla enkor och barn efter de delegare, hvilka ej erlagt pensionsavgift för 15 år, denna bestämmelse år 1880 ströks helt och hållet bort.

Jag ber att i sammanhang härmed få påpeka en sak, som både uti motionen och utskottets betänkande förekommer, nemligen frågan om de små pensioner, som åtnjutas af de äldste pensionärerna, 80 eller 100 kronor; sedermera komma vi till den vanligaste siffran, 120 kronor. Ja, 80 eller 100 kronor äro mycket små pensioner i och

för sig, det erkännes gerna, men man får icke jemföra dessa belopp med hvad man skulle önska att beloppen vore, utan med de belopp, som skulle hafva tillfallit dessa pensionärer, om de ej kommit i åtnjutande af större pensioner, än som någorlunda motsvarat verkligen erlagda afgifter; för dessa pensionärer med 80 eller 100 kronors pension hafva nemligen afgifter naturligtvis erlagts ytterst få år.

Den andra förändringen, som 1880 vidtogs och som var af ännu större betydelse, var den att, då det från början var bestämdt, att äfven alla folkskolelärarinnor skulle vara obligatoriskt delaktiga i kassan, så blef nu denna skyldighet upphäfd, och hafva dessa nu endast en fakultativ delaktighet i kassan. Rätten till delaktighet begagnas numera knappast af någon enda lärarinna. Herrarne kunna lätt förstå betydelsen af denna förändring. En stor del af vår folkskolelärarepersonal utgöres nemligen af qvinnor. Af hvar och en bland dessa hade man sålunda, innan nämnda förändring vidtogs, att påräkna en afgift, om än denna utgick med endast hälften af den afgift, som de manliga medlemmarne skulle betala, men man hade å andra sidan stor utsigt att i mycket ringa mån behöfva betala ut några mot denna afgift svarande pensionsbelopp, då ju sådana blott kunde komma att tillfalla barn till de få folkskolelärarinnor, som voro gifta.

En tredje förändring har trädt i verket från och med år 1892, då delaktighetsbeloppet blifvit satt till lägst 700 kronor i stället för, såsom förut var fallet, 600 kronor. Denna förändring har den påföljden, att, under det blott pensionsavgifterna af lärarne i någon mån ökas, det från statsverket utgående bidraget, som förblifver oförändradt, sålunda hädanefter skall upprätthålla större pensionsutbetalningar än från början var påräknadt.

Motionärerna hafva egentligen fäst sig vid revisorernas framställning. Jag vill icke på något sätt underkänna betydelsen af denna framställning, men Kongl. Maj:t var naturligen skyldig att fästa afseende äfven vid hvad i öfrigt var bekant samt vid direktionens framställning.

Nu kan man visserligen säga, att direktionens hemställan ju afsåg, att Kongl. Maj:t skulle låta verkställa en sådan utredning, hvarom här är fråga. Ja, visserligen, men direktionens tillstyrkan i detta fall var ganska svagt motiverad. Direktionen hänvisade först och främst till den af professor Lindstedt verkställda utredning; och till hvilket resultat han i finansielt afseende kommit, det står både i motionen och utskottsbetänkandet tillräckligt tydligt framhållet. Han förhåller sig i sitt utlåtande temligen reserveradt gent emot revisorernas något sangviniska framställning. Han säger, att han visserligen icke vill förneka möjligheten att med oförändrade afgifter af delegarne och oförändradt bidrag af statsverket pensionerna kunna i någon mån höjas. Han anser, att kassan enligt eu af honom gjord öfverslagsberäkning vid 1890 års slut haft ett kapitalöfverskott af

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupill-kassa.

(Forts.)

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskollärares enke- och pupillkassa.

(Forts.)

nära en million kronor, men han tillägger genast, att det dervid erhållna resultatet är »högeligen osäkert».

Hvad kapitalöferskottet på en million beträffar, antager jag, att professor Lindstedt dermed menar att, om man endast tänker på kassans nuvarande förhållanden och omfattning, den verkligen har en million mer än den behöfver för att fullgöra sina skyldigheter. Men, mine herrar, kassan har ännu icke kommit till sin höjdpunkt; ty 17 år må vara en i och för sig lång tid, men i afseende å en pensionskassas utveckling är den icke tillräckligt lång för att denna skall kunna anses hafva kommit i sitt fullfärdiga skick. Det måste derjemte tagas i betraktande, att man icke kan beräkna, att utvecklingen skall blifva densamma för framtiden som den nu varit, och professor Lindstedt framhåller bestämdt, att de faktorer, som ingå i en beräkning af kassans ställning, äro allt för vexlande för att man skulle kunna med någon säkerhet för en lång tid förutse, huru kassan skall komma att fullgöra sina skyldigheter, hvarför professor Lindstedt också säger, att man måste tänka sig periodvis återkommande utredningar hvar 9 eller 10 år.

Direktionen har för det andra erinrat om den omständigheten, att Riksdagen anvisat anslaget till kassan att utgå endast så länge sådant vore för anstalten behöfligt. Om dermed endast menas, att Riksdagen, som för hvarje år får bevilja 63,500 kronor till understöd åt kassan, har ett intresse att få lära känna kassans verkliga tillstånd, så är det, enligt min tanke, ett fullt befogadt intresse, men det tillhör då också Riksdagen att taga initiativet till äväga-bringandet af en sådan utredning. Menar deremot direktionen tilllika, att det möjligen genom en utredning skulle kunna visas, att Riksdagens anslag icke behöfdes alls eller till sitt hela belopp, då vill jag erinra, att jag har den uppfattningen, att en sådan utsigt icke förefinnes, och därför hade jag icke något skäl att tillstyrka Kongl. Maj:t en utredning af kassan med ett sådant bisyfte.

Detta är skälet, hvarför jag trott mig kunna tillstyrka att en utredning af kassans tillstånd borde tills vidare anstå. Jag anser den fortfarande icke vara nödvändig, men deraf följer alldeles icke att jag nekar, att en utredning kan vara ganska *nyttig*, en sak, hvarom nästan alla, som yttrat sig, varit ense. Jag antager också att, när Kongl. Maj:t anser sig hafva nödiga medel för att verkställa ett sådant arbete och en sådan utredning, han icke skall underlåta att göra det, särskildt om han märker, att det förefinnes någon önskan från Riksdagen i det afseendet.

Beträffande sjelfva skrifvelsen har jag sålunda icke något att erinra, men skulle jag göra någon erinran, skulle den afse det deri omnämnda önskningsmålet, nemligen att öka de gamla pensionerna, så att det lägsta pensionsbeloppet hädanefter skulle motsvara 700 kronors delaktighet. Af skäl, som direktionen redan anfört, och hvilka jag till fullo uppskattar och professor Lindstedt äfven synes biträda, tror jag, att Riksdagen genom en dylik anhållan på vissa

håll väcker förhoppningar, som icke med säkerhet kunna tillfredsställas.

Vidare yttrade:

Herr Östberg: Då jag reserverat mig mot utskottets betänkande, ber jag att i största korthet få redogöra för de skäl, som föranlett mig att skilja mig från mina kamrater inom utskottet.

Motionärernas och utskottets yrkanden grundar sig till väsentlig del på den uppfattning, att de pensionsbelopp, som nu utgå, äro alldeles otillräckliga. Jag har för min del svårt att kunna erkänna detta. Vid bedömandet af, huruvida en pension är hög eller låg, kan man se saken från flera synpunkter, men den riktigaste synes mig vara att jämföra beloppet med belopp, som utgå i fall som äro med hvarandra närmast jämförliga. Jag vill då erinra om, att sistlidet års lagtima Riksdag beslutat att inrätta en ålderdomsunderstödsanstalt för småskolelärare m. fl., och det kan då vara lämpligt att anställa jämförelse emellan de pensioner, som utgå från folkskolelärarnes enke- och pupillkassa, och dem, som i den nyinrättade anstalten äro bestämda.

Pensionerna i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa utgå, såsom bekant, för ensam enka med 20 % af delaktighetsbeloppet i pensionsinrättningen och för enka med barn med 30 % af detsamma. Således, då numera det minsta delaktighetsbeloppet är 700 kr. och det högsta 1,000 kr., blir i regeln den lägsta pensionen för ensam enka 140 kr. och för enka med barn 210 kr., den högsta för ensam enka blir 200 kr. och för enka med barn 300 kr. Deremot bestämdes förra året, att för en småskolelärare eller lärarinna ålderdomsunderstödet kommer att utgå med högst 150 kr. och att därför fordras 30 års tjänstetid och en lefnadsålder af 55 år. Pensionen minskas sedan så, att vid 25 års tjänstetid och 50 års lefnadsålder utgår pensionen med 100 kronor samt vid 25 års tjänstetid och 45 års lefnadsålder med 70 kronor.

Det synes således, att det sistnämnda beloppet är betydligt lägre än den pension, som utgår från folkskolelärarnes enke- och pupillkassa. Mig synes deremot, att man kunde hafva väntat att ett motsatt förhållande egt rum. Ty småskolelärarinnorna hafva ju i alla fall en lång följd af år egnat sig åt skolans tjänst, hvilket icke är förhållandet med enkorna efter folkskolelärare. Jag kan därför för min del icke finna, att det nu kan vara några talande skäl att påskynda en höjning af dessa pensioner. Jag har svårt att finna behofvet verkligen trängande.

Å andra sidan vill jag naturligtvis erkänna lämpligheten af en utredning af kassans ställning i försäkringstekniskt hänseende. Men jag kan deremot icke inse att det kan vara något, som brådskar så särdeles mycket dermed. Det är ju alldeles klart, att ju längre en sådan inrättning får fortgå, desto säkrare blir resultatet

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

(Forts.)

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärares enke- och pupillkassa.

(Forts.)

af en utredning, när den kommer att företagas. Och jag tror därför, att det icke vore till skada, utan snarare till gagn, om man dröjde ett eller annat år med att företaga den utredning, som nu är föreslagen, och hvilken kassans direktion äfven anser önskvärd.

Slutligen vill jag tillägga, att ett uppskof med denna fråga kan vara att förorda äfven ur den synpunkten, att man väntar ett nytt uppslag i ordnandet af vårt pensionsväsen i alla dess delar; och det kan därför vara fördelaktigt, att dessa pensionsförhållanden i sammanhang med de öfriga upptagas till pröfning.

På dessa grunder anholder jag, herr talman, att få yrka afslag på betänkandet.

Herr Liljeholm: Det är allmänt känt, att pensionsfrågor icke höra till de angenämaste att behandla. Men jag tror, att folkskolelärares enke- och pupillkassa skall härutinnan utgöra ett undantag.

Jag skall tillåta mig nämna, att år 1891 utgjorde inkomsterna 262,200 kr. och utgifterna 62,024 kr., alltså behållningen i rundt tal 200,200 kr. Deraf skulle man väl kunna draga den slutsatsen, att kassan måste befinna sig i en god ställning. Kapitalbehållningen utgjorde samma år 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Nu bidrager staten, jag erkänner det villigt, med en stor summa till denna inrättning, nemligen 63,500 kr. pr år. Detta utgör dock icke mer än 24,2 procent af inkomsterna. Delegerne sjelfva bidraga med icke mindre än 36,5 procent. De återstående 39,7 procenten tillkomma genom räntevinst.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nämnde om åtskilliga auktoriteter, som yttrat sig om kassans ställning, deribland professorerna Lindhagen och Lindstedt. Båda dessa hafva erkänt behovet af och påyrkat en utredning, och det är ju ingenting annat än en utredning, som motionärerna tills vidare begära.

Herr statsrådet säger, att det borde bero på, huruvida Riksdagen vore villig att påyrka en sådan utredning. Jag skulle då å folkskolelärares vägnar kunna framhålla, att det är en allmän önskan bland dem, att en sådan utredning måtte komma till stånd. Särskildt gör det ett nedslående intryck, att det för närvarande finnes 266 enkor, af hvilka ingen uppbär pension till högre belopp än 120 kr., och bland dem 20 enkor, hvilka uppbära en pension af endast 80 kr. Tänker man sig då 50 kr. till hyra för en tarflig lägenhet, kan man lätt räkna ut, huru mycket, som återstår. Vidare finnes det 12 enkor med 100 kronors pension. Deras män voro alltså icke pensionsdelaktiga för mer än 500 kronor. 234 enkor hafva 120 kr. i pension.

Om man nu tänker efter, så finner man, att för närvarande uppgår medelkostnaden för hel fattigförsörjning på landsbygden till något öfver 90 kr. och i städerna till 130 kronor. Alltså hafva

dessa folkskolelärarenskor sämre än fattighjon. Det är detta förhållande, som gifvit anledning till att bland folkskolelärarne uppstått en liflig önskan att få till stånd en utredning af denna kassas ställning, som med all säkerhet är mycket god, och hvartill folkskolelärarne sjelfva ju i ganska betydlig mån bidragit. Jag skall tillåta mig att anföra, huru mycket staten bidrager till en annan pensionsinrättning, nemligen civilstatens allmänna enke- och pupillfond. Der bidrager staten med 96,2 %; och i folkskolelärarnes var, såsom jag nyss sade, statens bidrag 24,2 %. Jag är derfor lifligt öfvertygad om, att en utredning är nödvändig. Den har också förordats både af professorerna Lindhagen och Lindstedt.

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa.

(Forts.)

Hvad herr Östbergs jemförelse mellan småskolelärarinnorna och folkskolelärarenskor angår, så är denna jemförelse icke hållbar. Småskolelärarinnorna hafva på annat sätt fått pension. I Göteborg kan en småskolelärarinna få en pension af 455 kr. årligen, men en folkskolelärarenska i Göteborg får högst 200 kr. På många andra ställen, äfven på landsbygden, hafva kommunerna genom insättning i lifränteanstalten dragit försorg om och bidragit till att deras småskolelärarinnor kunna få en förhöjd pension. Det håller således icke streck hvad herr Östberg sade.

Jag skall icke vara vidlyftig. Jag tror, att de herrar, som genomläst utskottets betänkande och den motion, hvarpå det grundar sig, skola finna, att en utredning är af behovet påkallad. Folkskolelärarne äro villiga att dela med sig åt de enskor, som icke hafva mer än 80 à 100 kr. pension, af det som de betalat till kassan; och då tror jag icke, att Riksdagen vill sätta sig emot en så billig begäran.

Det var en talare på stockholmsbänken, som för några dagar sedan gjorde den hemställan, att man borde se till, att delegarne i en pensionskassa finge bidraga åtminstone med hälften mot staten. Här se vi, att folkskolelärarne betala vida mer än hälften till denna kassa; och derfor tror jag, att det är en billig hemställan vi gjort. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Rosengren* och *Svensson* i Rydaholm.

Herr Hammarlund yttrade: Jemte det jag instämmer med den föregående talaren, skall jag be att få tillägga några ord.

Utskottets ordförande framhöll här särskildt gent emot det föreliggande förslaget, att småskolelärare och lärarinnor få ett understöd af endast 150 kr. om året, under det att enkepensionen för närvarande vore 140 kr. och skulle blifva 175 kr., i fall motionärernas förslag blefve verklig. Det är härvid att märka en mycket vigtig omständighet, nemligen att församlingarna och småskolelärarinnorna tillsammans få betala för dessa 150 kr. endast 10 kr., deraf småskolelärarinnorna 4 kr. Men till folkskolelärarnes enke-

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolelärares enke- och pupillkassa.
(Forts.)

och pupillkassa får hvarje folkskolelärare — äfven den ogifte — bidraga med minst 23 $\frac{1}{3}$ kr. årligen. I fall folkskolelärares enkor skulle i förhållande till inbetalningarna få lika mycket som småskolelärares enkor, blefve enkepensionen icke 175 kr. såsom här föreslagits, utan jemnt dubbla beloppet eller 350.

Såsom framgår af en tabell, som åtföljer motionen, hafva under åren 1876—1891 delegarne i folkskolelärares enke- och pupillkassa inbetalt till kassan icke mindre än 1,162,821 kr. Men till delegarnes enkor, och barn har under samma tid icke utgått mer än 445,406 kr. Det är således mera än 700,000 kr., som på detta sätt insparats. I följd häraf har kapitalbehållningen år efter år ökat och uppgick vid 1891 års slut till 2 $\frac{1}{2}$ millioner kr. Af denna anledning hafva ock gång på gång från folkskolelärares sida framställts yrkanden om förbättringar i delegarnes pensionsvilkor. Det har hvarje gång svarats, att man borde låta kassan verka en del år, så att erfarenhet kunde vinnas. Det synes mig emellertid, som om tiden nu vore inne att allvarligt taga i öfvervägande, huruvida en förbättring kan ega rum. Ej blott kassans revisorer utan, ock kassans direktion samt inspektören öfver rikets försäkringsanstalter hafva ställt sig på deras sida, som ansett en utredning härom önskelig.

Huru berättigad denna framställning om en utredning är, framgår för öfrigt bäst deraf, att de beräkningar, som uppgjorts vid kassans bildande, visat sig vara aldeles ohållbara. Man hade utgått från det antagandet, att för hvarje 1,000-tal vid ett visst års slut befintliga delegare under det närmast följande året skulle tillkomma 18,5 pensionerade enkor. Emellertid hade under de senaste åren detta tal i verkligheten endast utgjort 9,2, d. v. s. jemnt hälften af det beräknade. Enligt de ursprungliga beräkningarna skulle vid 1890 års slut funnits 939 pensionerade enkor, men antalet uppgick i verkligheten blott till 383. Gifvet är, att under sådana förhållanden ett betydligt öfverskott uppstår i kassan, äfven om, på sätt framhölls från statsrådsbanken, under tiden åtskilliga förändringar vidtagits, som varit egnade att minska detta öfverskott.

Det är äfven att märka, att *alla* lärare måste betala till kassan. Då nu ett rätt stort antal icke gifta sig och sålunda ej få några förmåner af kassan, synes det mig rättvist, att det öfverskott, som af denna anledning uppstår, kommer de gifta lärarne till godo i stället för att hopas i fonder.

Vi hörde nyss från statsrådsbanken en förklaring, hvarför herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet icke tillstyrkt en utredning, när framställning derom gjordes af revisorerna. Jag finner denna förklaring fullt tillfredsställande, men herr statsrådet medgaf att eu sådan utredning kunde vara *nyttig*, och då hoppas jag, att Riksdagen — som kan betraktas som kassans hufvudprincipal — äfven skall lemna sitt medgifvande härtill, hvarigenom frågan

kommer i ett helt annat läge, än då revisorerna uttalade önskan om en utredning.

Den enda anmärkning, som från statsrådsbänken gjorts mot den ifrågasatta skrifvelsen, är den, att det ej är lämpligt att höja de redan bestämda pensionerna. Härom kunna ju råda delade meningar, men i skrifvelseförslaget har blott ifrågasatts en utredning af äfven denna angelägenhet. Visar det sig efter en dylik utredning, att reformen ej kan genomföras, kommer naturligtvis Kongl. Maj:t icke heller att härom framställa förslag för Riksdagen.

Då här icke ifrågasatts den ringaste förhöjning i statsbidraget, då flere sakkunnige medgifvit, att ett överskott verkligen finnes i kassan, och då det synes rättvist, att detta överskott kommer delegerarne på ett eller annat sätt till godo, får jag vördsamt hemställa, att kammaren måtte bifalla här ifrågasatta skrifvelseförslag.

Ang. förbättring i pensionsvilkoren i folkskolläraarnes enkelskassa.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Svensson* från Karlskrona, *Norman*, *Fr. Berg*, *Nydahl* och *Alsterluud*.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr *Jönsson* i Gammalstorp begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt en nu uppsatt, så lydande och af kammaren godkänd omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra kammarens första tillfälliga utskotts hemställan uti föredragna utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 106 ledamöter röstat ja och 68 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut, genom utdrag af protokollet, delgifvas Första Kammaren.

§ 5.

Härefter förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 5, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Punkten 1:

Ang. höjande af afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifts-rätt.

I en inom Andra kammaren väckt motion, n:o 145, hade herrar *J. Bromée* och *J. Nordin* hemställt, »att Riksdagen, med ändring af derom nu gällande stadganden, beslutar, att från och med år 1894 afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifts-rätt skall höjas från fem kronor till tio kronor för hvarje tusen kronor af det högsta belopp af bankens sedlar, som på en gång under näst föregående året varit utlemnade i rörelsen.»

Utskottet hemställde emellertid i föreliggande punkt, att motionen ej måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Bromée: Herr talman! Såsom det synes af motionen i denna fråga, var det ingalunda obekant för mig, att senaste lagtima Riksdag höjde afgiften för de enskilda bankernas utelöpande sedlar från tre till fem kronor per tusen, ett beslut som först nu med detta års ingång trädte i kraft. Om icke, sedan detta beslut fattades, landet kommit i förhållanden, som på de flesta områdena fordrat ny och högre beskattning genom antagande af ny härordning, som ställer ökade fordringar och uppoffringar på alla andra näringar, synnerligast jordbruket och industrien, så skulle icke jag för min del hafva vid denna riksdag väckt motion om högre afgifter. Men förhållandena hafva, sedan afgifterna förlidet år höjdes, blifvit bra mycket annorlunda. Det kräfvades nu uppoffringar på alla områden. Vid sistlidna urtima riksdag höjdes bevillningsafgifterna på jordbruksfastighet och industri med ett hundra procent, och till denna riksdag föreligger förslag om ytterligare höjning af hundra procent till den höjning, som beslutades vid urtima riksdagen. Under sådana förhållanden och då äfven det sämsta, det minsta och mest skuldbelastade jordbruket icke undgått denna tillökning i bevillningen, så har jag ansett, att den, som haft en sådan förmån, som de enskilda bankerna fått sig beviljad, mycket väl borde kunna tåla vid en höjning, och ur den synpunkten har jag trott, att det icke skulle vara orättvist, att äfven de af sina stora inkomster finge bidraga till fosterlandets förvar. Inkomst, som ej öfverstiger 1,200 kronor, är helt och hållet befriad från den ökade bevillningen, men de små jordbruket, som knappt nog kunna föda sin man, få icke komma i åtnjutande af denna lindring. De, som hafva fått den särskilda för-

månen att få utgifva sedlar eller förbindelser, »som för mynt i riket gällas, hafva derpå en så betydlig vinst, att en förhöjd afgift därför *måste* anses vara berättigad.

Det sades eller, jag vågar säga, rent af lofvades vid urtima riksdagen från ett håll, som man brukar sätta tillit till, att de uppoffringar, som fordrades för försvaret, skulle hufvudsakligast tagas från de mest burgna klasserna, från de inkomster, som hafva lättast att bära uppoffringarna, och jag hade trott, att bevillningsutskottet skulle taga vara på ett sådant häntydande. Men utskottet har för sitt afslag endast anfört, att »då afgifterna så nyligen som vid sistlidna riksdag höjts, utskottet därför icke funnit skäl bifalla min motion». Det skälet anser jag för min del vara ganska kient med tagen hänsyn till under handen varande förhållanden. Det vore ju icke mycket att säga om det skälet, om man icke visste, huru mycket penningar, som erfordras, och huru hårdt den ökade bevillningen drabbar de små. Vore förhållandet ej sådant, så skulle äfven jag vara belåten med att spara den ifrågasatta förändringen. Men, som jag nämnde, då jag vet, hvilka uppoffringar som krävas af jordbrukarne, synnerligast af de små jordbrukarne, hvilka icke få åtnjuta den ringaste lindring i förutvarande och nu pålagda onera, så anser jag, att de enskilda bankerna, som ju obestriddligen tillhöra de affärer i vårt land, som äro mest inkomstbringande och hvars egare äro bland de mest lyckligt lottade, borde bidraga med en högre afgift. Är icke deras särskilda privilegium så vinstgifvande, att en högre afgift tåls och kan anses berättigad? Med känedom om de stora utdelningar till delegarne, de enskilda bankerna kunna göra, hvilka fonder de det oaktadt kunna afsätta och hvilka afskrifningar de kunna verkställa, så är jag för min del icke oviss om svaret.

Det vore åtskilligt mer att säga om denna sak, men jag vågar icke i denna sena timme upptaga kammarens tid än ytterligare, utan skall, herr talman, inskränka mig till att, på de grunder jag nu anfört och de i motionen anförda, yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall be att, med anledning af hvad den föregående talaren yttrat, få erinra derom, att de enskilda bankerna få betala precis samma förhöjning i *allmänna* bevillningen, som ålagts eller kommer att åläggas hvilken enskild person eller bolag som helst. De enskilda bankerna komma sålunda hvarken att undgå den förhöjning i bevillningen af den behållna inkomsten, som vid urtima riksdagen beslöts, ej heller den förhöjning eller tilläggsbevillning, som vid innevarande riksdag kan komma att beslutas.

Den bevillning, hvarom här är fråga, är en bevillning för den *särskilda förmån eller rättighet*, som bankerna hafva att utgifva sedlar, och är således en skatteart, som ej är jemförlig med den

Ang. höjande af afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

Ang. höjande af afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. direkta skattebevollningen, utan ligger alldeles utanför den-
samma.

Den är dessutom efter min uppfattning tillräckligt hög efter det beslut, som fjorårets lagtima Riksdag fattade beträffande den-
samma.

(Forts.)

Jag vill äfven erinra derom, att då denna fråga senast var före och Riksdagen beslöt en förhöjning från tre till fem kronor af den särskilda bevillingen, så förelåg precis samma härordningsförslag, som sedan vid den urtima riksdagen antogs, och det var under intrycket af den förväntan, att förslaget redan vid den lagtima riksdagen skulle komma att antagas, som bevillningsutskottet föreslog den nyss nämnda förhöjningen. Man kan alltså säga, att det beslut, som då fattades i denna fråga, tillkommit under påverkan af det beslut beträffande ny härordning, som sedermera blifvit fattadt. Då derjemte beslutet så nyligen trädt i kraft, att man nätt och jemt hunnit tillämpa detsamma, synes det mig vara för tidigt att nu ifrågasätta en ytterligare höjning i denna bevilling.

På dessa skäl anhåller jag, att kammaren ville bifalla utskottets hemställan.

Herr Sjö: Utskottet har här med endast tre eller fyra rader motiverat sitt afslag å motionärernas förslag. Skälet för detta afslag har hufvudsakligast varit det, att bevilling för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt har så nyligen som vid sistlidna lagtima riksdag blifvit dessa banker påförd och att sedan dess icke några nya skäl tillkommit för ökande af denna bevilling. Det synes mig deremot, som om motionärerna haft berättigade skäl för sin motion, äfvensom att dessa skäl tillkommit just efter den sist beslutade förhöjningen. Sedan den tiden har nemligen den urtima Riksdagen beslutat, att å såväl fastigheter som äfven å inkomst skall tillkomma en extra bevilling. Såsom vi veta, föreligger nu en kongl. proposition till denna Riksdag om ytterligare höjning af bevillingen för nästa år. Det har ju således icke saknats skäl för motionens framläggande. Om den ena samhällsklassen skall få betala en ökad bevilling, så kan man fråga hvarför icke äfven andra, som verkligen hafva råd dertill, skola vidkännas samma förhöjning. Herrarne nå komma i håg, att det icke är längre tid tillbaka än år 1891, då Kongl. Maj:t, gent emot de många röster, som höjdes såväl inom som utom Riksdagen, beviljade förlängd oktroj för de enskilda bankerna, och derigenom blef åt delegarne deri förbehållet att ännu i många år skörda en stor vinst på de i den allmänna rörelsen utsläppta pappersförbindelserna eller de s. k. banksedlarne, för hvilka de icke gifva någon ränta, under det att de sjelfva dock uppbära en ganska hög sådan.

Det är under sådana förhållanden, som jag icke kan annat än med min röst bidraga till det förslag, som motionärerna framställt, och jag hade äfven trott, att den ärade vice ordföranden inom be-

villningsutskottet jemväl skulle hafva bidragit med ett ord till för- svar för samma förslag, i all synnerhet om man får taga fasta på, hvad han yttrade vid sista riksdagen, då enahanda fråga var före och dryftades. Han sade nemligen, att han trodde, att det icke skulle dröja länge derefter, innan man skulle komma fram med förslag om ytterligare ökad bevilning för sedelutgifningsrätten. Och, mine herrar, nu behöfva vi verkligen pengar, ty nu får man gå, så att säga, med ljus och lykta för att söka efter alla inkomster till bestridande af alla de stora statsutgifter, som vi hafva åtagit oss. Skola vi då låta dessa stora och rika bolag gå aldeles fria, när landets öfriga inbyggare få åtaga sig en ganska hög bevilning? Sådant är icke med rättvisa och billighet förenligt, och jag hemställer därför om bifall till motionen. Det är ju ett monopol, som gifvits åt dessa enskilda banker och hvilket synes mig komma att fort fara i många år, och under sådana förhållanden vet jag sannerligen icke något bättre sätt än att öka bevilningen på deras sedelutgifning. Kan man på detta sätt få bankerna till att något så när betala den afgäld, som de med rätta böra erlægga, så komma vi derigenom åtminstone nu att vinna någon rättvisa. I annat fall torde det komma att dröja många år ännu, innan man kommer till det resultat, som vi litet hvar böra önska, nemligen att få all sedelutgifningsrätten öfverflyttad på riksbanken, på det denna sedermera må blifva i tillfälle att säkrare kunna uppehålla myntvärdet äfvensom den allmänna penningrörelsen i landet.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till utskottets förslag, synnerligast som det går i samma riktning som motionen.

Herr *Jönsson* i Mårarp förklarade sig instämma med herr *Sjö*.

Herr *Dahn* yttrade: För att kunna rätt bedöma effekten af ett bifall till motionen måste man se till hvilken rol, som en ökad beskattning i detta hänseende skulle spela. Vid de bolagsstämmobeslut, som vi i dessa dagar sett återgifvas i tidningarna, framgår att knappast någon enda af de enskilda bankerna haft mindre utdelning än 10 procent, hvilken utdelning skulle hafva blifvit ännu högre, om hela nettobehållningen blifvit utdelad. Vid en öfverblick af de enskilda bankernas ställning vid slutet af år 1891 finner man, att ungefär halfva antalet gifvit en utdelning af tio procent och de öfriga nio och åtta samt några sju procent utom en enda bank, nemligen den i Kalmar, som af särskilda orsaker gifvit endast tre procents utdelning. Men dessutom har för år 1891 enligt öfversigt af de enskilda bankernas bokslut, afsatts till reservfonden och till framtida disposition 1,417,000 kronor. Och har hela nettobehållningen uppgått till nära 6,3 millioner kronor. Till huru stort belopp har nu skatten för sedelutgifningen uppgått? Jo den har i följd af det vid den förra lagtima riksdagen fattade beslut beräknats uppgå till omkring 330,000 kronor och den skulle således, om

Ang. höjande af afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

Ang. höjande
af afgiften för
de enskilda
bankernas se-
delutgifts-
rätt.

(Forts.)

den ytterligare fördubblats, utgöra 660,000 kronor. När bankerna gifva en utdelning, som i de flesta fall uppgå till 9 à 10 %, och de det oaktadt kunna afsätta ett så betydligt belopp, som 1,417,000 kronor, samt, äfven om den nuvarande beskattningen på sedelutgifningen fördubblades eller ökades med ungefär 330,000 kronor, de i allt fall utför utdelningen skulle få ett öfverskott af omkring 1 million kronor för afsättning till reservfonden och framtida disposition, så kommer denna skatteökning icke att spela någon betydande roll. Vill man vidare se saken ur en annan synpunkt, nemligen bankernas vinst af sin *sedelutgiftning*, så, då den senare rört sig kring ett belopp af 60 millioner kronor, stundom något högre och stundom något lägre, visar det sig, att, om man då till utgångspunkt tager upp- och afskrifningsräntan, som är 2, stundom 3 procent — man har i allmänhet tagit 3 procent såsom normalinkomst af sedelutgifningen, hvilket jag icke anser vara för högt — vinsten af sedelutgifningen utgör 1,800,000 kronor; och fördubblar man det belopp, som de enskilda sedelutgiftvande bankerna i följd af 1892 års lagtima riksdags beslut få skatta för denna förmån, eller 330,000 kronor, får man 660,000 kronor, hvilket utgör endast ungefär en procent af sedelutgifningen. Skatteregerlingskomiten, som äfven tänkte på en ökad beskattning i detta fall, utgick från den åsigt att, då sedelutgifningen var ett monopol för särskildt förmöget folk, som på detta sätt finge utgifva skuldebref, hvarpå de sjelfva togo ränta, så borde staten hafva åtminstone hälften af den inkomst bankerna på detta sätt beredde sig. Staten skulle då fått 1½ procent i skatt af högsta beloppet af bankernas utelöpande sedlar. Men 10 kronor per tusen af de utelöpande sedlarne, det utgör icke mer än 1 procent. Man skulle sålunda, enligt nämnda uppfattning, utan att gå dessa banker för nära, mycket väl kunna höja skatten på sedelutgifningen med ytterligare 5 kronor eller till 15 kronor pr tusen, ty då först skulle man ungefär komma till det belopp, som skattekomitén föreslagit.

Det yttrades vid sistlidne lagtima riksdag att äfven åtskilligt fattigt folk äro delegare i dessa banker; de hafva köpt sina lottbref rätt dyrt, öfver pari, och de skulle blifva lidande på en sådan förhöjning af skatten. Nej, mine herrar, enligt § 5 af 1874 års kungörelse om enskilda banker är det bolagsstämman som beslutar, huruvida lottbref få öfverlätas af egaren eller hans sterbhus, och stämman tillåter nog icke andra än solida personer att komma in såsom delegare i banken, ty detta är i samtligas intresse, så länge de äro solidariskt ansvariga. Jag är den förste att erkänna det välgörande inflytande, som de enskilda bankerna haft på näringslivets utveckling, och den tid har funnits, då de voro oumbärliga, därför att riksbanken omöjligen kunde fylla alla behof. Men nu synes denna uppgift i viss mån vara fylld, ehuru riksbanken ingalunda enligt min uppfattning kan öfvertaga i sin helhet dessa bankers funktioner, utan med nödvändighet behöfver ett förnuftigt samar-

bete med dem. Dessa enskilda banker hafva emellertid under den tid, de existerat, hunnit skaffa sig reservfonder af 12,240,000 kr. och disponibla medel till belopp af 6,470,000 kr., sålunda tillsammans närmare 19 millioner; de hafva dessutom sina byggnader och inventarier, som äro värda omkring 5 millioner; alltså tillsammans 24 millioner kr., och ändå hafva de kunnat lemna stora utdelningar åt sina delegare.

Ang. höjande af afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

Jag kan därför icke, under sådana exceptionella förhållanden som nu råda, finna något omotiveradt i motionärernas förslag. Hade icke urtima Riksdagen kommit och tagit i anspråk dessa stora utgifter, skulle antagligen denna motion icke hafva framkommit; men under nuvarande förhållanden och då vi, till och med i motsats mot hvad förut skett, ansett oss behöfva disponera hela riksbankens vinst för statens utgifter, kan jag icke förstå, hvarför man icke äfven i detta fall skulle, såsom vid urtima riksdagen yttrades, lägga den nya skatten »der den största bärkraften finnes». Och därför anser jag att man mycket väl kan öka de enskilda bankernas skatt till föreslagna belopp, då de i alla fall på sin sedelutgifning hafva en behållning af 1 million kronor utöfver utdelningen.

Jag kan som sagdt icke finna annat, än att detta förslag är väl motiveradt just af dessa exceptionella förhållanden, som nu inträda, och för min del vill jag därför också understödja motionen samt yrka bifall till deusamma.

Herr Dieden: Motionären yttrade, att landtbrukaren i följd af försvarets stärkande fått sin fastighetsbevillning fördubblad, och han ansåg därför, att de sedelutgifvande bankerna borde, utom den förhöjning af inkomstbevillningen, som drabbar dem liksom alla andra, betala större utgifter för sedelutgifningsrätten än förut. Men mig veterligt hafva de enskilda bankerna icke för försvarets stärkande fått några grundskatter afskrifna eller några indelningsverkets bördor lättade för sig. Detta är den stora skillnaden.

För öfrigt låter det här, som om man trodde, att de enskilda bankernas vinst utgjordes endast af förtjensten på sedelutgifningen. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att just här i Stockholm finnes en enskild bank utan sedelutgifningsrätt, och ändå hafva denna banks aktier, som nominelt lyda på 142 kronor, villigt betalats med 420 kronor. Så högt hafva icke någon sedelutgifvande banks aktier stigit.

Jag anser sålunda, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt är redan mer än nog beskattad; och jag tillåter mig därför också yrka bifall till utskottets förslag.

Herr greve Hamilton: Jag skall visst icke bestrida, att de sedelutgifvande bankerna i allmänhet äro mycket goda affärer. Men detta kan väl icke utgöra en anledning till att nu *genast* höja deras beskattning med 100 procent.

Ang. höjande
af afgiften för
de enskilda
bankernas se-
delutgifts-
rätt.

(Forts.)

I synnerhet tycker jag verkligen, att den ärade talaren på skånebänken icke borde vara med om ett sådant tillvägagående. För några dagar sedan var fråga om hvitsbetssockerbeskattningen. Då hörde den ärade talaren till dem, som varnade för att gå bröstgänges till väga, ehuru det visat sig, att dessa sockerfabriker haft mycket stor vinst på sin rörelse. Hvarför vill han då nu gå så våldsamt till väga, när det gäller de enskilda bankerna?

Den ärade talaren på smålandsbänken sade, att rättvisa och billighet fordrade förslaget genomförande. Jag vågar tvärtom påstå, att rättvisa och billighet fordra, att man icke går till väga på det sättet, att man ena året höjer skatten från 3 till 5 kr. per tusen och året derpå höjer den med ytterligare 100 procent. Man borde väl kunna vänta några år. Det är väl dock icke någon undantagslös regel att, därför att man fått en tilläggsbeviljning med anledning af den nya härordningen, alla andra skatter nödvändigt vid denna riksdag också skola höjas. De skatteförmål torde väl åtminstone i år kunna undantagas, som i fjor blefvo utsatta för en betydande förhöjning. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahn: Den siste talaren yttrade, att den af motionärerna föreslagna beskattningen vore obillig. Jag vill då åter erinra derom, att denna beskattning i alla fall icke kommer att uppgå till hälften af det belopp, som de enskilda bankerna förtjena på sedelutgifningen, ty mindre än 2 procent kunna de då väl icke anses hafva i vinst derpå.

I skatteregleringskomitén, der det dock satt personer, som utan tvifvel förstodo att bedöma äfven dessa saker, ansåg man att *åtminstone* hälften af de sedelutgiftande bankernas inkomst af denna rörelse borde tillfalla staten, enär sedelutgifts-rätten vore att anse såsom ett monopol. Jag förstår sålunda icke, huru man kan säga, att motionärens förslag innebär en obillig beskattning. Man måste ju för öfrigt taga skatter från snart sagdt alla möjliga håll för att stoppa till de hål, som urtima Riksdagen åstadkommit, och därför har man väl också höjt skatten för hvitbetssockertillverkningen. Flera andra förslag föreligga ju, alla gående ut på att skaffa nya inkomster för staten. Man bör väl taga skatter, der de lämpligen kunna tagas och bäras, för att kunna bestrida de oundvikliga statsutgifterna, och mig synes de sedelutgiftande bankerna vara ett mycket lämpligt skatteobjekt. Och härvidlag finnas väl inga ömmande omständigheter. För öfrigt synes det oss, hvilka önska att en gång få riksbanken till en centralbank och den enda sedelutgiftande banken i riket, numera vara snart sagdt det enda möjliga sättet att nå målet nemligen genom att höja dennask att. Ty, såsom vi veta, har Kongl. Maj:t nu åter oktroyerat en ny privatbank — i Norrbotten på 10 år — och det ser sålunda ut, som om man icke skulle vilja fästa afseende vid denna kammars ofta uttalade önskningar vid ordnandet af vårt bankväsende. Det torde därför blifva nöd-

vändigt att söka på detta sätt framtvinga hvad som väl annars borde vara en naturlig önskan hos alla.

Ang. höjande af afgiften för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Häruti instämde herr *Holmgren*.

Herr Nordin: Det har mycket förvånat mig, att ingen af bevillningsutskottets ledamöter från denna kammare reserverat sig mot utskottets hemställan i denna punkt. Här har blifvit sagdt, att flera af dessa sedelutgifvande banker lemnat ända till 10 procents utdelning åt sina aktieegare. Jag känner till sådana banker, som lemnat vida öfver 10 procents utdelning samt dessutom bildat reservfonder på millioner. Om man ville se till, huru mycket den svenska bonden har i ren behållning vid årets slut, skulle man säkerligen komma till ett mycket sorgligt resultat. Man skulle då hos många komma till minussiffror! Skulle man nu icke taga de medel, som fordras för att fylla de af urtima Riksdagen framkallade behofven, från de mest lyckligt lottade, som dessa bankdelegare utan tvifvel äro, så förstår jag icke, huru man skulle bära sig åt.

Man säger, att bonden sluppit ifrån grundskatter och indelningsverk. Ja, detta är delvis sant; men skola vi nu betala för att vi sluppit ifrån dem, så blef den lyckan särdeles kortvarig.

Jag yrkar bifall till vår motion.

Herr greve Hamilton: Den siste ärade talaren yttrade, att åtskilliga banker gifvit ända till 15 procents utdelning, och detta är nog riktigt. Men det finnes äfven banker, som stundom icke lemnat någon utdelning alls. Sådant har förekommit just i dessa dagar.

Till talaren på skånebänken ber jag få säga, att jag ingalunda bestridt att en förhöjning af denna skatt kan ega rum. Jag har blott protesterat emot att vi skulle gå så brådstörtadt till väga, att åtgärden nära nog finge karakteren af en konfiskation. Att ej hafva något annat skäl för påläggande af en skatt än att den skattdragande synes kunna bära den — det är icke någon vacker beskattningsprincip.

Herr Petersson i Boestad: Jag ber endast att få till protokollet antecknadt, att jag kommer att rösta för bifall till motionärernas förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner på bifall *dels* till utskottets hemställan och *dels* på den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 1:sta punkten af betänkandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herrar Bromées och Nordins i ämnet väckta motion.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 78 ja, men 100 nej; varande alltså kammarens beslut fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Ang. höjande af bevillningsafgiften för utländske handelsresande m. fl.

Under *punkten 2* hemställde utskottet, att Riksdagen i anledning af särskilda inom båda kamrarne väckta motioner, nemligen i Första Kammaren af herr *J. Å. Sjölin*, n:o 7, och i Andra Kammaren af herr *J. A. Sjö*, n:o 98, måtte besluta,

att första stycket af § 4 i kongl. förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892 skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Utländing eller i utlandet bosatt svensk undersåte, som icke för det år, hvarför uppbörd af bevillning till svenska staten senast egt rum, allmän bevillning erlagt, skall, då han reser omkring i landet och för egen eller, såsom utskickad, för annans räkning till inledande af handel, med eller utan varuprof, bjuder ut eller slutar handel om utländska varor att framdeles från utlandet levereras, vid ankomsten till riket till närmaste kronouppbördsman i stad aflemna skriftlig uppgift, huru länge han ämnar här qvarstanna, samt dervid för rättigheten att idka dylik handel förskottsvis för hvarje *tidsperiod af trettio på hvarandra följande, från och med den dag anmälan skett räknade dagar*, ehvad han vill under hela *denna tid* eller blott en del deraf begagna sig af rättigheten, erlægga *etthundrafemtio* kronor, hvilken afgift skall, antingen för längre tid på en gång eller för minst *30 dagar* i sänder, inbetalas till kronans uppbördsman i stad inom det län, der han vid betalningstiden sig uppehåller; skollande qvittenset å den erlagda afgiften vara meddeladt å tryckta blanketter, som, efter vederbörliga requisitioner, böra af statskontoret Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillsändas, för att kronans uppbördsmän i städerna tillhandahållas, och hvilka blanketter, som skola lyda å *etthundrafemtio* kronor hvardera, böra innehålla erinran om behörigt iakttagande af hvad gällande författningar i afseende å dylik handel stadga.»

Vid utskottets betänkande hade reservation anmälts af herrar *Bokström*, *Collander*, grefve *Hamilton*, friherre *von Schwerin* och *Beckman*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr greve Hamilton. Jag har inom utskottet icke ansett mig kunna biträda denna hemställan, hvilken likasom de motioner, på hvilka den stöder sig, synes mig hvilat på åtskilliga ganska oklara och enligt mitt förmenande helt och hållet origtiga föreställningar och åsigter.

Jag vill nu icke så mycket tala om den missuppfattning, som jag vid samtal man och man emellan funnit råda hos mången, i det man tror, att här är fråga om beskattning af sådana utländingar, som hitkomma medförande varor, hvilka de här afyttra. Om dem är det emellertid naturligtvis icke alls fråga. Om deras beskattning innehåller allmänna bevillningsförfordningen bestämmelser. Här gäller det endast sådana utländska handelsresande, som, medförande varuprof eller utan sådana, här *afsluta aftal* om varors levererande i framtiden.

Men äfven många af dem, som icke hysa denna villfarelse, synas tro, att de handelsresande, om hvilka det nu är fråga, skulle i stor omfattning förmedla afsättningen af utländska produkter direkt till konsumenterna, och att det följaktligen skulle finnas en art afganska vinstgifvande handelsrörelse, som här i landet vore fri från bevillning. Det förekommer visserligen i enstaka fall, att utländska handelsresande förmedla en dylik afsättning direkt till konsumenten, t. ex. utländska vinagenter, men alldeles visst är, att denna affärsverksamhet i hufvudsak afser att förmedla varuutbytet mellan de utländska producenterna och våra egna handlande, hvilka åter i sin tur afsätta varorna till den inhemska konsumenten och då få för dessa affärer betala bevillning precis som för sin rörelse i öfrigt. Denna skatt på de utländska handelsresandena är därför i sjelfva verket i de flesta fall intet annat än en särskild skatt, lagd på våra handlandes utländska affärstransaktioner. För min del kan jag emellertid icke finna någon rimlig anledning, hvarför man skulle lägga en särskild skatt på de affärstransaktioner, som förmedlas genom en utländing, som inkommit i landet, då väl ingen menniska lär ifrågasätta, att dessa transaktioner skola särskildt beskattas, då de förmedlas genom korrespondens eller genom våra egna affärsmäns resor i utlandet.

Hos mången torde det vidare finnas eu föreställning om att dessa utländska handelsresande äro till skada för vårt land. Då jag säger »hos mången» menar jag naturligtvis icke dermed de ärade motionärerna och bevillningsutskottet, ty *de* betrakta ju dessa handelsresande som förträffliga skattekällor och kunna ju därför icke annat än önska, att de måtte komma hit så talrikt som möjligt. Men, som sagdt, af föregående debatter i denna kammare har jag inhemtat, att mången hyser så stor ovilja mot dessa handelsresande och så afgjordt föreställer sig, att de äro till skada för landet, att jag icke öfverdrifver, då jag säger, att den egentliga anledningen, hvarför frågan om förhöjning af denna skatt alltid mottagits med sympatier, varit en önskan att så mycket som möjligt inskränka dessa

*Ang. höjande
af bevillnings-
avgiften för
utländska han-
delsresande
m. fl.*

(Forts.)

handelsresandes besök, ja att om möjligt rent af utesfänga dem från landet, hvilket naturligtvis skulle resultera icke i en ökning af statskassans inkomster utan tvärtom i en minskning af desamma. En sådan föreställning är dock alldeles felaktig. Dessa handelsresandes besök äro för våra handlande till stor fördel, och denna fördel kommer äfven allmänheten till godo genom varornas förbilligande. En klass af handlande finnes emellertid, som icke har något som helst intresse af att dessa handelsresande komma hit, utan som tvärtom med största nöje skulle se, att de, om möjligt, alldeles uteblefve, och detta är de stora importfirmorna, som stå i direkt förbindelse med producenterna i utlandet och följaktligen icke hafva behof af handelsresandes besök. De mindre mellanhänder deremot, som nu försälja utländska varor, hvilka de köpa af utländska reseombud, och som i följd häraf kunna upptaga konkurrensen med de stora importfirmorna, hafva naturligtvis i allmänhet svårt för att skaffa sig utländska adresser eller föra utländsk korrespondens och ännu mera för att sjelfva göra utländska handelsresor. Skulle man nu utesfänga de utländska handelsresandena från landet, skulle dessa små mellanhänder, blifva, i stället för konkurrenter, de stora handelsfirmornas underdåniga tjenare och agenter. Med andra ord: en förhöjning af denna skatt blefve uteslutande till fördel för de stora affärerna på bekostnad af de små.

På grund häraf är jag principiellt motståndare mot hela denna beskattning, hvilken jag anser olämplig och otidsenlig, och jag kan så mycket mindre vara med om den nu ifrågasatta förhöjningen, som endast några få år förflutit, sedan denna skatt ganska betydligt förhöjdes. Och detta af ytterligare två skäl. Jag kan icke alls godkänna den kategoriska förklaring, som både motionärerna och utskottet afgifvit, att denna bevilling i jembforelse med de skatter, som erläggas af våra inhemska handlande, är synnerligen låg. Jag begriper icke ens, huru man kunnat komma fram med ett sådant påstående. För att motivera sin framställning hafva motionärerna och utskottet icke heller något annat att omtala, än rykten om huru den ena eller andra handelsresanden på kort tid lyckats försälja varor för 2 à 3 millioner kronor. Men hvad bevisar väl detta? Vill man bedöma, huru hög en skatt är, måste man taga hänsyn till den persons behållna inkomst, som skall utgöra densamma. En bevilling af 100 kronor per kalendermånad eller 1,200 kronor per år motsvarar en årlig inkomst af 120,000 kronor. Må man gerna för mig reducera denna summa genom att taga i betraktande tilläggsbevillingen och genom att inräkna de afgifter, som utgå till kommunen: man kommer ändå till så högt belopp, att det är orinligt att antaga, att dessa handlande skulle hafva en så stor inkomst af sin rörelse, särskildt då man tager i betraktande, att denna skatt utgår alldeles oafsedt om ombuden göra några affärer eller icke. Att den skatt, som för närvarande utgår, ingalunda är låg, torde häraf vara alldeles tydligt.

Slutligen finnes ett ytterligare skäl, som kanske är det viktigaste. Denna slags beskattning har numera blifvit afskaffad i nästan hela det öfriga Europa. Det finnes visserligen ett eller annat land, som infört beskattning för särskilda fall och såsom repressalier mot andra länder; men om man frånser dessa fall, finnas för närvarande i Europa endast fyra länder, som ännu bibehålla denna art af beskattning. Dessa länder äro Finland, Sverige, Danmark och Belgien. De båda sistnämnda länderna kunna dock knappast tagas med i jämförelsen, enär skatten utgår i Belgien med endast 20 francs och i Danmark med endast 160 kronor om året. I Finland betalas en skatt af 120 kronor per kalendermånad, och således är denna skatt der något högre än den, som för närvarande hos oss utgår. Om det föreliggande förslaget antages, skulle vi få den något tvifvelaktiga äran att stå fränst bland alla länder i Europa i fråga om att försvåra främmande handelsresandes besök i landet.

Ang. höjande af bevillningsafgiften för utländska handelsresande m. fl.

(Forts.)

Vi hafva vid ett föregående tillfälle sett, huruledes ett vänskapligt sinnadt land, med hvilket vi stå i liflig handelsförbindelse, endast därför, att vi vägrat nedsätta denna beskattning, tagit repressalier mot oss på det sätt, att detta land infört en särskild skatt endast på svenska handelsresande. Denna skatt utgår ännu i dag i Frankrike. Utskottet säger visserligen, att detta år 1882 mot oss från Frankrike rigtade slag icke träffat oss, därför att våra exportnäringar endast undantagsvis begagna sig af handelsresande. Må så vara — jag törs icke yttra mig om, huruvida denna uppgift är riktig eller icke, enär jag derom fått ganska stridiga uppgifter — men äfven om detta är sant, hafva vi dock af denna händelse år 1882 att lära, att det icke alls är likgiltigt, huru vi behandla dessa personer, och att det mycket lätt kan hända, att länder, med hvilka vi stå i varuutbyte, mot oss rigta repressalier, som kanske kunna blifva kraftigare än den åtgärd, som Frankrike vidtog år 1882. Äflas vi att fortfarande framstå såsom ett folk, som undandrager sig de förpligtelser, hvilka en stigande civilisation i allmänhet ansetts hafva fastställt för det internationella varuutbytet. få vi också finna oss i att blifva behandlade såsom ett sådant folk.

Obestriddigt är väl emellertid, att vi icke, och i synnerhet icke under de senaste åren, egnat en sådan omsorg åt vår utrikeshandel, att vi, endast för att tillfredsställa en eller annans ovilja öfver någon här i landet kommande handelsresandes enträgenhet och påflugenhet, kunna våga vidtaga åtgärder, som i något afseende äfventyra våra exportnäringsars ställning i utlandet.

Som kammaren säkert af betänkandet inhemtat, hafva samtliga ledamöter af bevillningsutskottet från Första Kammaren biträdt denna utskottets hemställan. I trots häraf och ehuru denna hemställan står i närmaste öfverensstämmelse med de ekonomiska principer, som omfattas af Första Kammarens flertal, inträffade det vid frågans behandling i dag på förmiddagen, att Första Kammaren — just med hänsyn till nödvändigheten af att här iakttaga den största försigtighet och

Ang. höjande af bevillningsafgiften för utländska handelsresande m. fl. icke på något sätt äfventyra, att våra exportnäringar komme att lida någon skada, — ansåg sig böra afslå denna utskottets hemställan. Jag hoppas, att Andra Kammaren icke måtte för sin del vilja påtaga sig det ansvar, som ett bifall till detta förslag medför. Herr talman, jag ber att få yrka afslag å såväl utskottets hemställan som de framställda motionerna.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Lovén*, friherre *Nordenskiöld*, *Jakob Erikson* i Stockholm, *Bokström*, *Westerberg*, *Wijkander*, *Liljeholm*, *Lilljeqvist*, *Gethe*, *Restadius* och *Schöning*.

Vidare anförde:

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag begärde ordet egentligen för att tillkännagifva, att jag icke varit med om det beslut, hvartill utskottet kommit. Jag har tvärtom inom utskottet röstat för afslag å såväl utskottets nu föreliggande förslag som de i ämnet väckta motionerna. Jag har nemligen icke betraktat frågan på samma sätt som utskottets majoritet. Å sidan 9 af betänkandet angifver utskottet de inkomster, som statsverket under åren 1887—1892 haft med anledning af de skatter, som desse utländske handelsresande för närvarande få betala. Dessa inkomster utgjorde år 1887 119,400 kronor och år 1892 228,300 kronor. Det synes mig emellertid, som om utskottet bort resonera på det sätt, att då vi, genom den af Riksdagen förlidet år beslutade förhöjning i tullen å alla möjliga artiklar, som från utlandet hit importeras, redan fått en höjd skatt å dessa artiklar, så låge häri ett skäl att afslå de föreliggande motionerna. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att det icke är handelsresandena, som i sista hand få betala denna skatt; utan det lärer väl vara dermed som med tullarne, att det är konsumenterna, som slutligen få betala de kostnader, som de utländske producenterna hafva att vidkännas, innan de få sina varor sålda. Således kan jag icke finna annat än att den ifrågasatta förhöjningen af den bevillning, som handelsresandena hafva att erlägga, är liktydig med en ökning i tullarne, hvilken drabbar konsumenterna inom nationen. Om statsverket förtjenar någonting, blir det följaktligen konsumenten, som får betala. Det är ett af skälen, hvarför jag icke kunnat vara med om utskottets betänkande.

Så kommer det starkaste skälet, som den föregående talaren redan påpekat, ett skäl som jag anser vara ganska sorgligt, nemligen att man på alla dessa år, som man så mycket äflats att skydda våra inhemska näringar och vår inhemska industri, så vidt jag vet, inom Riksdagen icke gjort ett jota för att hjälpa våra exportnäringar. Vi läsa i tidningarna, att det ena jernbruket gör konkurs efter det andra. — Det är icke långt emellan att man får se i tidningarna, att ett stort jernbruk inställer sina betalningar dels för att skötas af administration och dels för att göra konkurs. Under sådana för-

hållanden, då denna industri, som ändå är den bästa och näst jordbruket den naturligaste näringen för vår nation, borde man väl, om man icke kan hjälpa densamma, åtminstone icke ställa så till, att exportnäringarna komma i ändå svårare förhållanden till utlandet, än de, hvilka för närvarande förefinnas. På grund häraf anhåller jag om afslag å såväl utskottets hemställan som å de i ämnet väckta motionerna.

Ang. höjande af bevillningsafgiften för utländske handelsresande m. fl.

(Forts.)

Herr Sjö: Den förste talaren nämnde, att i fall man bifölle utskottets förslag, skulle man äfventyra vår export på Frankrike. Fransmännen skulle kunna taga repressalier på oss, och vi skulle följaktligen icke få exportera landets alster dit, såsom vi nu göra. Med anledning häraf skall jag be att få nämna, hvad utskottet anfört i motiveringen såsom stöd för bifall till motionerna, nemligen att Sverige försäljer sina mesta alster på utlandet förmedelst korrespondens eller också genom ombud i det främmande landet.

Vidare yttrade han, att det vore oklara och origtiga föreställningar så väl utskottet som motionärerna haft, då de framlade sina förslag. Men huru origtiga och huru svåra utskottets betänkande och motionerna voro för honom att fatta, så kunde jag icke förnimma, att han kunde på något sätt säga, i hvad fall de voro ofullständiga, oklara och origtiga. Nog af, redan år 1882 hade skatteregleringskomitén, som då utaf Kongl. Maj:t var förordnad, föreslagit en bevilling å utländska handlande för första månaden till ett belopp af 200 kronor, det vill säga det samma som motionärerna här föreslagit, och sedan för de andra månaderna något mindre.

Jag skall villigt ge den ädle grefven rätt, då han säger, att denna skatt i några länder är afskaffad. Men i och med detsamma, som skatten är afskaffad, ha dessa länder helt säkert skaffat sig andra fördelar af det land, hvarifrån profresandena varit, så att i det fallet har det ena fått qvitta med det andra.

Hvarför jag väckte min motion var hufvudsakligen af den orsak, som jag nämnt i motiveringen, att landets egna inbyggare hafva fått åtaga sig ökad bevilling och ökad beskattning; och då syntes det mig vara rättvist och billigt, att utlänningarne, hvilka, som man ser i betänkanDET, göra ofantligt stora affärer här i landet, derigenom att de sälja sina lands alster mot hög betalning, också skulle något mera än hittills få bidraga med afgifter till statskassan. Ty om herrarne genomläst betänkanDET, hvarom jag är fullt förvissad, så hafva herrarne sett, att det finnes t. ex. en firma i Hamburg, som genom två resande årligen till vårt land säljer varor för omkring 3 millioner riksmark. I Köpenhamn finnes det en annan firma, som också genom två resande säljer varor till Sverige för omkring 2 millioner kronor. Och dessa stora affärer afslutas under endast några få månader. Man må för den skull icke förtänka oss, att vi sökt ställa så till, att dessa affärer skulle i någon mån bidra vid erläggandet af de ökade skatter, som i landet uppkommit.

*Ang. höjande
af bevillnings-
avgiften för
utländske han-
delsresande
m. fl.*

(Forts.)

Dessa resehandlande ifrån utlandet äro, som man säger, legio. De slå sig ned i städerna och vända sig icke allenast till grossörer och detaljhandlande, utan de gå till och med från hus till hus och afyttra sina alster. Åtminstone förhåller det sig så med dem, som resa för franska och spanska exportfirmor. Särskildt de, som resa i konjak och vin, de nöja sig icke med att sälja i städerna, utan de gifva sig äfven ut på landsbygden för att afyttra sitt fluidum; de ega till och med rätt att sälja huru små partier konjak och vin som helst, då deremot våra handlande ej ega rätt att sälja mindre partier än 250 liter. I Danmark, vårt grannland, får en utländsk handelsresande för rätten att drifva resehandel betala 160 kronor för år; men derjemte får han betala 80 kronor för hvarje hus han representerar, så att om han reser för 10 hus, så får han betala i skatt 880 kronor. I Sverige deremot kan en utländsk handelsresande resa för 20 hus, och skatten blir icke större för det.

Det var en ärad ledamot af denna kammare, på Göteborgsbänken, som jag hörde instämna med den ädle greffen i hans anförande. Jag vill för den skull be att få uppläsa några rader ur ett bref, som jag erhöll från Göteborg förliden gårdag, enär det rör denna fråga, underskrifvet af flere köpmän och agenter i Göteborg. Der heter det till exempel angående förhöjningen af afgifterna för utländska reseombud: »en afgift af 200 kronor per månad torde ej nu vara för hög vid jemförelse med de skatter etc. en här i landet bosatt agent har; reseombuden uppgöra ofta hela årsaffärer under en månads tid, och samma reseombud representerar flera hus.» Jag skall icke tillåta mig att uppläsa mera af brefvet. Men jemför man de utländska resandena med handlandena här i vårt land, så utfaller jemförelsen så, att våra egna handlande få betala icke allenast dryga skatter till staten och kommunen, utan derjemte få de betala för våning, magasin och kontor, då deremot utlänningarne icke hafva andra utgifter än den bevillning, som de betala, samt resekostnaderna.

Jag skulle kunna angifva flera skäl för bifall till det förslag, som är framlagdt; men jag skall icke trötta kammaren längre utan anhåller om bifall till förslaget.

Herr Ola Bosson Olsson: Vid denna sena timma skall jag icke förlänga diskussionen. Jag vill endast tillkännagifva att, då denna fråga behandlades på utskottsafdelningen, jag motsatte mig förslaget. Vid behandlingen i utskottets plenum har jag icke deltagit, till följd af mig af kammaren beviljad permission. Jag har endast velat tillkännagifva detta, likasom att jag kommer att rösta för reservationen och för afslag å utskottets hemställan.

Herr Petersson i Boestad: Om ett bifall till utskottets hemställan kan i någon mån verka derhän, att de utländska handelsresandenas antal och besök i landet inskränkes, torde mycket

vara vunnet dermed. Jag skall därför yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. höjande af bevillningsavgiften för utländska handelsresande

m. fl.
(Forts.)

Herr Collander: Talaren på smålandsbänken anförde ett uttalande från Göteborg, som gick derpå ut, att det skulle vara önskvärdt, om högre afgifter lades på dessa handelsresande. Men jag ber att få göra ett par jämförelser. Det är icke någon liten skatt, som här är ifrågasatt. Den utgjorde enligt det generalsammandrag öfver 1892 års bevillningsavgifter, hvilket vi hafva fått utdeladt till oss, för sagda år 228,000 kronor i rundt tal, och detta motsvarar en inkomst af bortåt 25,000,000 kronor. Det är således ganska betydligt. Nu frågas: hvad betalar man i Göteborg i bevillning för inkomst af rörelse om året? Jo, det betalas icke så mycket i den staden, som dessa handelsresande få erlägga. Det är för en årlig inkomst af 20 millioner kronor, som de få skatta i Göteborg, och det gör en bevillning af noga räknadt något öfver 204,000 kronor i stället för de utländska handelsresandenas 228,000 kronor. Nu kan man fråga; är det rim och reson att höja denna siffra till dubbla beloppet, såsom motionärerna föreslagit? Jag vill gerna erkänna att i utskottets förslag ligger en lindring på det viset, att utskottet har gjort en skäligen rättvisa vid beräkningen af tiden, så att den icke skulle beräknas per kalendermånad, utan för en tid af 30 dagar. Det ligger någon lindring deri. Men det vore alldeles orimligt att höja den mycket höga afgift, som för närvarande utgår. Jag har förfrågat mig, om det finnes någon statistik rörande antalet af dessa handelsresande. Jag har vändt mig dervid särskildt till Malmö, der största antalet handelsresande komma in och erlägga denna afgift. Det var icke möjligt att få några tillförlitliga uppgifter; men det antogs att omkring 400 kronor — d. v. s. efter den nuvarande afgiften för en tid af fyra månader i medeltal — erlades af hvar och en af de omkring 600 personer, som utöfva denna rörelse. Men en bevillning af 400 kronor motsvarar en årlig inkomst för hvar och en af 40,000 kronor. Jag hemställer till hvar och en af er, mine herrar, om man träffar på en sådan taxering i allmänhet inom städerna. Jag anhåller om afslag å motionärernas såväl som utskottets förslag.

Herr greve Hamilton: Jag skall be att blott få svara ett par ord till den högt ärade representanten på smålandsbänken. Han framhöll förhållandena i Danmark såsom skäl för att höja denna skatt, och han upplyste fullkomligt riktigt att der får en utländsk handelsresande betala för en gång 160 kronor, hvilket ökas med 80 kronor för hvarje handelshus han ytterligare representerar. Nu antog den högt ärade representanten, om jag fattade honom rätt, att en handelsresande representerade tio olika handelshus. Antagandet är just ej mycket sannolikt, och jag lemna derhän, om skatten i Danmark ökas öfver ett visst belopp. Men, huru som helst, den högt ärade

Ang. höjande af bevillningsafgiften för utländska handelsresande m. fl.

talaren kom i alla händelser icke upp till mer än 960 kronor, sålunda icke till det belopp, som för närvarande får betalas af en utländsk handelsresande för ett år här i landet.

För öfrigt får jag verkligen tacka den högt ärade representanten derför, att han i denna sak åberopade sig just på ett bref från Göteborg. Derifrån kan man nog lätt få sådana bref. Jag tror äfven att, om han vändt sig till andra af våra större importorter, han skulle kunnat få likadana bref. Det är ju klart, att i dessa städer finnas stora importörer, hvilka icke alls äro angelägna om dessa handelsresandes hitkomst, utan önska, att importen i stället måtte få gå genom deras händer.

Herr Sjö: Blott ett par ord! Jag vill endast säga den ädle grefven, att jag icke är något ombud för någon firma, hvarken här i staden, Göteborg eller någon annan stad. Men med anledning deraf, att ifrågavarande bref, som jag fått mottaga, instämde i motionens syfte, var det som jag tog mig friheten att läsa upp en del deraf.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å så väl nämnda hemställan som de i ämnet väckta motioner, och fann herr talmannen den senare propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår så väl bevillningsutskottets hemställan i 2:dra punkten af betänkandet n:o 5, som de i ämnet väckta motioner, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 91 ja, mot 77 nej, hvadan kammaren beslutat enligt ja-propositionen.

§ 6.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om införande af skatt på velocipeder.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *C. E. Thermænius* afgifna motion, n:o 189, måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Ordet begärdes af motionären

Herr Thermænius, som yttrade: Utskottets motivering för afslag består i den förklaringen, att giltiga skäl icke förefinnes för beskattning af velocipeder. Dermed har utskottet naturligtvis äfven underkänt det af mig för denna skatt anförda hufvudskälet, som är, att en qvitterad debetsedel på till staten erlagd velocipedskatt må kunna utgöra ett slags vägpass, som kunde vara godt att hafva för sådana personers skull, som anse sig kunna antasta och trakassera velocipedryttare mer än andra vägfärande. Då Riksdagen, derest utskottets förslag bifalles, såsom jag förmodar att det gör, indirekt bekräftar velocipedryttares rätt att färdas på öppen väg, har jag intet yrkande att göra.

Herr Andersson från Malmö: Då herr Thærmenius icke gjorde något yrkande, skall jag afstå från ordet.

Vidare yttrades icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Slutligen föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, med anledning af väckt motion om utsträckt rätt för sterbhusdelegare att erhålla gemensam expedition i lagfartsärende.

Detta beslut skulle, jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *fjerde* hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; och

n:o 30, i anledning af Riksdagens år 1892 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1891; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12, med anledning af väckt motion om närmare föreskrifter angående sättet för utbetalning af nämndemän tillkommande ersättning för inställelse vid brottmålsransakning i vissa fall.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 9.

Afgåfvos nya motioner af:

Herr *C. E. Thermanius*, n:o 217, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte af nedsättning i afgifterna för persontrafiken å statens jernvägar; samt

herr *J. Andersson* i Ölsund, n:o 218, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser rörande fångars användning till förrättande af handräckningsgöromål inom fångvårdsanstalterna.

Dessa båda motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. F. Schöning* under 8 dagar fr. o. m. den 13 dennes.
och » *C. Alexanderson* » 2 » » » 13 »

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,45 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Måndagen den 13 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, Anders Hansson i Solberga, som lider af (Ischias) höftnervsinflammation, är fortfarande oförmögen att delta i kammarens arbeten, intyggar

Stockholm den 12 mars 1893.

J. Rudberg.

Legit. läkare.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar.

§ 3.

Efter föredragning vidare af de i senaste sammanträdet aflemnade motioner hänvisades:

Herr *E. Thermenius'* motion, n:o 217, till kammarens tillfälliga utskott n:o 3; och

Herr *J. Anderssons* i Ölsund motion, n:o 218, till tillfälliga utskottet n:o 4.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtanden n:is 5 och 30; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgörömlåen beviljades:

Herr *L. Persson* i Heljebol under 14 dagar fr. o. m. den 18 d:s.
och » *P. G. Petersson* i Brystorp » 11 » » » 20 »

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande n:o 7, angående vissa delar af tullbevillningen;

bankoutskottets memorial n:o 14, angående verkstald granskning af riksbankens styrelse och förvaltning; och

lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen, än äfven väckt motion om ändring i samma §.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.